...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 63 (8284) | 1957 оной мартын 15, пятница | Сэн 20 мүнгэн

КПСС-эй обкомой ээлжээтэ пленум тухай
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

1957 оной мартын 11—12-то КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой IV ...нум болоо. Пленум дээрэ иимэ асуудалнууд хэлсэгдээ:

1. Республикын колхоз болон совхозуудта хүдөө ажахын культу...нуудай ургасые дээшэлүүлхын, элбэг ехэ тэжээл абахын тула област...ой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд.
2. Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һайжаруулха, тэдэниие ...ахын, культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэмжээ...нүүд тухай.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар шиидхэбэри абтаа.

Ехэ һү һаахын түлөө улам шангаар тэмсэхэ

Мартын түрүүшын арбан хоногто ...рим аймагууд, МТС болон колхо...уд, мүн республикын түрүү һаа...шад һү абалгаараа муу бэшэ ам...лта туйлаа. Кяхтын аймагай ...лхозуудта үдэрһөө үдэртэ ехэ һүн ...агдана. Хэрбээ февралиин һүүл...ын арбан хоногто эндэ үнеэн бү...һөө 30 килограмм һүн һаагдаһан ...гаа һаа, мартын түрүүшын ар...н хоногто 41,3 килограмм һааг...ба. Энэ аймагай Хрущевой нэ...мжэтэ колхозой һаалишад фев...ль һарада үнеэн бүриһөө 114 ...лограмм һү һаагаа. Мүн Ульяно...й, Калининай нэрэмжэтэ колхо...уд һайн амжалта туйлаба.

Сэлэнгын аймагай колхозууд мар...н түрүүшын арбан хоногто һү ...алгаяа эрид дээшэлүүлээ. Хэрбээ ...э февралиин һүүлшын арбан хо...гто 32,4 килограмм һүн үнеэн бү...һөө һаагдаһан байгаа һаа, мүнөө ...5 килограмм һаагдаа. Энэ ...магай Кагановичын, Тельманэй ...рэмжэтэ колхозууд мүн лэ һайн ...э дүн туйлаба. Маленковой нэ...мжэтэ колхозой һаалишан Борис ...ыбденов 5 һарын туршада үүлтэр... үнеэн бүриһөө 1713 килограмм, ...рэ тоодо, февраль соо 456 кило...амм һү һааһан байна. Каганови...н нэрэмжэтэ колхозой һаалишан ...улма Санжижапова февраль һа...да нютагай үүлтэрэй үнеэн бүри...һөө 223 килограмм, Молотовой нэ...мжэтэ колхозой һаалишан Улита ...бунина 215 килограмм һү һааба. Кударын аймагай «Путь Октяб...» колхозой һаалишад мартын тү...үүшын арбан хоногто үнеэн бүри...һөө 69 килограмм гэхэ гү, али үдэр ...ри 7 килограмм һү һаажа, һайн ...э дүн харуулаа. Энэ колхозой ...һаалишад Мария Афанасьева ар...н хоногто үнеэн бүриһөө 88 кило...рамм, Антонида Максимова—75 ...килограмм, Анна Ботикова—70 ки...лограмм һү һааһан байна.

Бичурын, Кударын, Иволгын, Зэ...ын болон бусад хэдэн аймагуудай ...колхозууд һү ехээр һааха арга бо...ломжотой аад, тэрэнээ хүсэд хэрэг...лээгүй байһаар. Зэдын аймагай кол...хозуудта бүришье ехэ арга боломжо ...и. Гэбэшье, һү багаар һаана.

Түнхэнэй аймагай колхозууд ...һээшье ехэ үбһэ тэжээлтэй бай...н аад, урдынхяараал тон бага һү ...һаана. Табан һара 10 хоногто рес...публикын түрүү аймагуудай 500 ...гаран литр һү үнеэн бүриһөө һаа...гаад байхада, эндэхи колхозууд оройдоол 233 литр һү һаагаа бшуу. Мартын арбан хоногто республикын түрүү аймагуудай үнеэн бүриһөө 47,4 литр һү һаагаад байхада, Түнхэнэй колхозууд арайхан гэжэ 23 литр һү һааһан байна ха юм.

Энэ юун дээрэһээ болоно гээшэб? Хамагай түрүүндэ партиин айком, тэрэнэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Зонхоев, аймагай Соведэй гүйсэдком, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Домышев колхозуудай болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табидаггүй, тэндэхи байдалые тодорхойгоор мэдэдэггүй байна. Һү ехээр һаадаг болохын түлөө хэдэн олон тогтоол, шиидхэбэри абабашье, хэмжээ-ябуулгануудые хараалбашье, тэрэнээ дүүргэхын хойноһоо тэмсэнэгүй, эмхидхэлэй хүдэлмэри тон һулаар ябуулна. Нүхэр Зонхоев колхозуудаараа ябажа, бодото ажалынь хаража, хүтэлбэрилэгшэдтэнь туһалхын орондо, аймагайнгаа центрһээ олон тоото «харюусалгата» хүнүүдые эльгээгээд лэ һанаа амар һууһаар. Тиин нүхэр Зонхоев республикын суглаа зүблөөн дээрэ, партиин обкомой урда һү ехээр һаахын түлөө эрид хэмжээ абахабди гэжэ үгэеэ амарханаар үгөөд лэ, тэрэнээ дүүргэдэггүй. Хэзээ Түнхэнэй аймагай хүтэлбэрилэгшэд, нүхэр Зонхоев түрүүтэй хэлэһэндээ хүрэжэ аймагаа гээгдэлһээ гаргаха юм?

Ахын, Баргажанай, Хэжэнгын, Закаменай, Хориин болон бусад аймагуудай олонхи колхозуудта һү ехээр һаахын түлөө бодото тэмсэл ябуулагданагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Иимэ бага һүнэй һаагдажа байһанай гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, үнеэдэй эдеэлүүлгэ, уһалалга, һаалга муугаар эмхидхэгдэнэ.

Мүнөө үедэ олонхи колхозуудта үнеэд олоороо тугаллажа байна. Тиимэһээ нарай үнеэдые һаалга зүбөөр эмхидхэхэ шухала. Энээниие бэелүүлхэ хэрэгтэ зоотехнигүүд болон ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд гол үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Үнеэдые рационой ёһоор эдеэлүүлгэ, саг сагтань уһалалга, үбһэ тэжээлыень буйлуулан бэлэдхэлгэ, һаалишадай дунда мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлгэ—эдэ бүгэдэ һү һаалгые эрид дээшэлүүлхэ арга нүхэсэл болоно. Һү һаалгаараа гээгдэлһээ гараха саг ерээ. Тиихын тула бүхы арга боломжо бидэндэ бии.

Республикын колхозуудта һү һаалга тухай

1957 оной мартын 10-най мэдээн

Аймагууд	Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада һү һаалгын дээшэлһэниинь (процентээр)		Үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүн (килограммаар)		
	Ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 5 һара 10 хоног соо	1957 оной мартын түрүүшын 10 хоног соо	5 һара 10 хоног соо	Мартын түрүүшын 10 хоног соо	Февралиин һүүлшын 10 хоног соо
...Кударын	133	111	291	23,4	18,6
...ргажанай	153	121	230	14,8	13,7
...чурын	196	248	434	37,1	30,0
...ын	175	159	423	32,4	24,4
...уунын	139	132	326	27,6	27,6
...ӈграйн	151	118	313	28,7	25,8
...каменай	133	121	160	11,6	11,7
...олгын	145	121	404	34,6	27,7
...бanскын	147	151	369	31,8	24,3
...жэнгын	108	92	210	16,5	13,0
...дарын	168	185	412	35,8	28,1
...рүмканай	159	119	268	19,8	16,5
...хтын	184	200	438	41,3	30,0
...харшэбэрэй	178	160	368	29,1	24,7
...ын	96	—	38	0,1	0,1
...рибайкальска	143	104	521	42,3	23,1
...лэнгын	166	146	512	40,5	32,4
...рбагатайн	172	131	515	47,4	49,5
...риин	158	197	228	19,9	16,8
...нхэнэй	110	112	233	23,1	17,8
...ориин	120	105	275	22,0	17,8
СОВХОЗУУД:					
...рдэм»	170,7	145,4	716	67	52
...уунын	125,3	93,5	526	40	38
...ьёогой	135,2	81,9	484	28	35

РСФСР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

1957 оной РСФСР-эй Гүрэнэй бюджет тухай, мүн 1955 ондо РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедые дүүргэһэн тухай элидхэл РСФСР-эй Финансын министр депутат И. И. Фадеев мартын 12-ой үглөөнэй заседани дээрэ хээ.

1957 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджет Российска Федерациин арадай ажахын хүгжэлтын түсэбтэй тааралдуулан табигдаа гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Советскэ Союзэй Коммунистическэ партиин XX съездын болон КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй табиһан зорилгонууд бюджет соо хараада абтаа. Мүн социалистическэ экономико болон культурые саашадань дэбжээхээр, республикын ажалшадай тэниглэн жаргалта байдалые улам һайжаруулхаар энэ бюджет соо хараалагдана.

1955 оной РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедэй орошонь 74.197,3 миллион түхэриг болоо. Иигэжэ хубилгагдаһан түсэб 102,9 процентээр дүүргэгдээ. Бюджедэй гаргашань 73.874,2 миллион түхэриг болоо гэхэ гү, али түсэб 102,4 процентээр дүүргэгдэбэ.

Даб дээрэ абтаһан мэдээнэй ёһоор, РСФСР-эй 1956 оной Гүрэнэй бюджет орошын талаар 102,3 процентээр, гаргашын талаар 102,2 процентээр дүүргэгдээ.

1957 ондо РСФСР-эй Гүрэнэй бюджет 104.312,6 миллион түхэриг байхаар хараалагдаа. Энэнь нёдондоной бюджедтэ орходоо 12,8 процентээр ехэ. Бюджедэй орошонь гол түлэб социалистическэ ажахыһаа ороно. Бюджедэй орошые гүйсэд дүүргэхын тулада министерство бүхэн, ажахын һалбари бүхэн, предприяти бүхэн продукци бүтээхэ түсэбөө, мүн продукциин өөрынь үные доошолуулха, мүнгэ зөөри арьбалха түсэбөө дүүргэхэ ёһотой. Үнгэрэгшэ жэлдэ министерствонуудэй олонхинь даалгабаряа амжалтатайгаар дүүргээ. Гэбэшье, тэдэнэй зариманиинь бюджэдтэ оруулха түлбэреэ хүсэд оруулаагүй байха юм. Республикын Текстильнэ промышленностиин министерство, Мяханай болон һүнэй продуктнуудай промышленностиин, Худалдаа наймаанай, Гол мүрэнэй флодой, Хэлхэе холбооной министерствонүүд энэ талаар түсэбөө дүүргээгүй.

Зарим предприятинууд ехэ гарза гаргадаг, гүрэнэй зөөриие гамнаха гэжэ ехээр оролдодоггүй байһан тухайнь депутат Фадеев элидхэлдээ тэмдэглэбэ.

1957 ондо бюджедтэ социалистическэ ажахыһаа орохо орошо ехээр дээшэлүүлэгдээ. Харин хүн зонһоо абтаха гүрэнэй налог нёдондонойнгоо хэмжээндэ үлөөгдэбэ. 1956 оной бюджедтэ хүн зонһоо ороһон налог бюджедэй 14 процентнь байгаа һаа, 1957 оной бюджедтэ 10 процентнь болоо. Гадна, энэ жэлэй январиин 1-һээ эхилжэ, налог ашагдадаггүй, салин хүлһэн дээшэлүүлэгдээ. Тиигэжэ олохон хүдэлмэришэд болон албахаагшад налог ашалгаһаа хүнгэлэгдэхэ байна.

Манай ороной ажалшадай ажабайдалай тэниглэн байдалай улам һайжарһан дээрэһээнь арадай мүнгэн зөөри ехэ болоно. Хүн зон 1957 оной эхиндэ РСФСР-эй нөөсэлгын кассануудта 44 миллиард түхэриг хааһан байба. Нөөсэлгын кассануудта мүнгөө хадагалуулагшадай тоо 24 миллион 400 мянган хүн болоо.

1957 ондо РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедэй гаргашань 104.312,6 миллион түхэриг байхаар хараалагдаа. Һомологдоһон бүхы мүнгэнэй 94 процентнь арадай ажахые болон соёл болбосоролые хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдана. Бюджедэй зөөриие иимээр хэрэглэхэдээ, республикын арадай ажахые хүгжөөхэ, ажалшадай тэниглэн жаргалта байдалые, мүн соёл болбосоролыень дээшэлүүлхэ талаар зургаадахи табанжэлэй хоёрдохи жэлдэ Российска Федерациин үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые сүм дүүргэхэ байнабди.

Жэл ерэхэ бүри улам ехэ мүнгэн байрын гэрнүүдэй барилгада болон капитальна заһабарилгада городуудые, хүдэлмэришэнэй тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ, коммунальна шэнэ предприятинуудые бариха хэрэгтэ һомологдоно. Энэ зорилго бэелүүлхын тулада бюджедһээ, мүн предприятинуудай өөһэдынь мүнгэ зөөриһөө нёдондонойхидо орходоо 17 процентээр ехэ мүнгэн һомологдохо. Тэрэшэлэн нютагай Соведүүд гэр байрын барилгада бүри ехэ мүнгэ зөөри гаргаха байна. Һургуулинуудые, больницануудые, хүүгэдэй садуудые, хүүгэдэй байшангуудые болон культурна гэгээрэлэй эмхи зургаануудые капитальнаар заһабарилха хэрэгтэ, мүн харгынуудые байгуулха хэрэгтэ нилээдгүй ехэ зөөри гаргашалхаар хараалагдаа. Шэнэ Хуулиин ёһоор ажалшадта пенси түлэхэ, эгээн бага салин абадаг хүдэлмэришэд болон албахаагшадай салингыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ мүнгэ зөөри гаргашалхаар хараалагдана.

Захиргаанай газарта хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэдэй тоо һүүлэй гурбан жэлэй туршада 206 мянган хүнөөр үсөөн болоо гэжэ элидхэлшэ мэдээсэбэ. Гэбэшье, энэ талаар хэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ байна. Автомобильна транспортын болон шоссейнэ харгынуудай министерство үлүү олон һалбаритай, мүн Гол мүрэнэй флодой министерствын болон Уһанай ажахын министерствын аппарадуудта үлүү олон зон хүдэлмэрилһөөр зандаа. Саашадаа захиргаанай аппарадуудые соморложо, элдэб үлүү булуу юумэнүүдые усадхаха шухала.

Һүүлээрнь элидхэлшэ хизаарнуудай, областьнуудай болон автономно республикануудай бюджет тухай хэлэнэ.

РСФСР-эй арадай ажахын түсэбэй болон гүрэнэй бюджедэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэдэ манай ороной арадай ажахы саашадаа улам ехээр хүгжэхэ, советскэ арадай тэниглэн жаргалта байдалынь, соёл болбосоролынь улам дээшэлжэ һайжарха байна гэжэ элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ нүхэр Фадеев хэлээ.

* * *

РСФСР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси мартын 13-да Москвада Кремлиин Ехэ Ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

Зүбшэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалаар үгэ хэлэлгэн болоо.

Депутадууд М. И. Рыжников (Рязанска область), Н. Н. Зайцев (Молотов город), Н. П. Быркос (Брянска область), В. Ф. Промыслов (Москва) гэгшэд арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые болон 1957 оной бюджедые баталха гэжэ дурадхаһан байна. КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумһээ хойшо гэр байрын барилга улам ехээр Москвада хэгдэдэг болобо гэжэ нүхэр Промыслов хэлэнэ. Зургаадахи табанжэлэй туршада түб хотодомнай 11 миллион дүрбэлжэн метр шэнэ гэр байрын талмай баригдаха юм. Энэнь революциин урда тээхи Москвагай байрын гэрнүүдэй бүхы талмайтайнь адли.

Депутат А. К. Куклин (Новосибирскэ область) областиин промышленностиин, хүдөө ажахын амжалтанууд тухай хэлээ.

Улам ехээр барилга хэгдэдэг болоошье һаань, министерствын ажал-ябуулгада ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ РСФСР-эй Городой болон хүдөөгэй барилгын министр Е. А. Веселовский хэлэбэ. Барилгын зарим организацинууд гүрэнэй журам эбдэжэ, барилгын модо шулуу болон хэрэгсэлнүүдые үлүүсэ ехээр гаргашална.

Мүнөө жэлэй түсэбэй онсо зүйлынь юуб гэхэдэ, һомологдоһон мүнгэнэй ехэнхи хубинь мүнөө баригдажа байһан гэрнүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагдана. 1956 онойхидо орходоо 63 процентээр ехэ байрын талмай мүнөө жэл ашаглалгада оруулагдаха ёһотой.

Депутат Д. Н. Крюков (Тюменскэ область) айхабтар ехэ байгаалиин баялиг — газ, нүүрһэн, руда, орон дотор эгээн ехэ торф, мүн уһанай хүсэн область доторнай бии аад, тон багаар ашаглагдана гэжэ хэлэбэ.

Депутат М. С. Образцова (Саратов) ажалшадай элүүрые хамгаалха тухай асуудалда тогтожо хэлээ.

Депутат А. А. Королев Воронежско область дотор 1940 онойхидо орходоо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1955 ондо хоёр дахин ехэ болоо гэжэ хэлээ. 1956 ондо энэ хэмжээн 18,2 процентээр дээшэлээ.

Тэрэшэлэн депутадууд М. И. Нугманов (Башкирска АССР), Н. П. Пшеницын (Ленинградай область), П. Н. Лялин (Новогородско область), РСФСР-эй гэгээрэлэй министр Е. И. Афанасенко, С. М. Ислюков (Чувашска АССР), А. В. Макарычева (Примориин хизаар), И. А. Логунов (Балашовско область), РСФСР-эй коммунальна ажахын министр П. В. Сурин, И. М. Василенко (Алтайн хизаар), А. И. Смирнов (Читын область) гэгшэд үгэ хэлээ.

Үгэ хэлэһэн бүхы депутадууд республикын арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб болон бюджедыень баталха гэһэн дурадхалые дэмжэһэн байна.

Мартын 14-дэ сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ байна.

(ТАСС).

Совхозуудта һү улам ехээр абаха тухай

Москва шадарай «Константиново» гэжэ совхоздо Москвагай областиин совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй экономическа конференци һаяхан болоо. Научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд энэ конференцидэ хабаадалсаа. Ажал хүдэлмэри багатайгаар, зөөри багаар гаргашалжа, һү улам ехээр абадаг болохо тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

«Константиново» совхозой директор Н. В. Хухревэй болон энэ совхозой главна зоотехник П. И. Жуковай хэһэн элидхэлнүүдые тэндэ байгшад һонирхон шагнаа. Тус совхоз Москвагай область дотор эгээн ехэ—үнеэн бүриһөө 6528 килограмм һү үнгэрэгшэ жэлдэ абаһан байна.

Ажал ехэтэй хүдэлмэриие үргэнөөр оньһожоруулжа, гараар хэгдэдэг хүдэлмэриие тон бага болгохо гэжэ конференци дээрэ хэлсээ.

(ТАСС).

ЭДЭНЭР ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНА

Нёдондоной октябриин 1-һээ энэ жэлэй мартын 1 болотор үнеэн бүриһөө 450 литрһээ дээшэ һү һааһан колхозууд

Колхозууд	Аймагууд	Һааһаниинь: Үнеэн бүриһөө (литрээр)	Һааһаниинь: 100 га бүридэ (центнерээр)	Колхозой түрүүлэгшэ
Молотовой нэр.	Сэлэнгын	741,4	36,9	Минаев Г. В.
Маленковой нэр.	Иволгын	673	30,8	Бурков С. Н.
Калининай нэр.	Тарбагатайн	627	26,2	Болонев И. М.
Ждановай нэр.	Бичурын	599,2	7,9	Бадмаев С. Г.
XVIII партсъездын нэр.	Сэлэнгын	588,2	16,2	Батышев И. П.
Молотовой нэр.	Прибайкальска	570	27,5	Воронов В. П.
Ворошиловай нэр.	Кударын	570	14,5	Ильин А. П.
Хрущевой нэр.	Прибайкальска	558	31,6	Маньков Ю. А.
«8-е Марта»	Иволгын	550	31,0	Мищенко М. Ф.
Маленковой нэр.	Сэлэнгын	530	6,5	Цыдыпов С. Г.
«Гигант»	Тарбагатайн	519	18,4	Михайлов Д. И.
Ленинэй нэр.	Тарбагатайн	516	18,0	Рыбаков Н. Н.
«III пятилетка»	Иволгын	507	15,4	Горбунов П. А.
«Коммунизм»	Тарбагатайн	491	13,2	Дубинин Н. Д.
Сталинай нэр.	Прибайкальска	490	22,4	Агафонов П. К.
Тельманэй нэр.	Сэлэнгын	488,5	12,7	Очиров Д. Д.
Булганинай нэр.	Иволгын	487	19,0	Круглов М. Д.
Молотовой нэр.	Тарбагатайн	479	17,0	Кожевников М. В.
Сталинай нэр.	Тарбагатайн	472	9,3	Григорьев И. К.
Калининай нэр.	Кяхтын	469		Цикало А. Я.
Хрущевой нэр.	Кабанскын	464	25,3	Залуцкий С. А.
Кагановичын нэр.	Зэдын	458		Мурхонов Б. Л.
Сталинай нэр.	Зэдын	456		Вампилов Ц. В.
Чкаловай нэр.	Прибайкальска	456	23,9	Лисин И. Г.
«Путь Октября»	Кударын	450	14,3	Кривогорницын И. Б.

Ажахын жэлэй табан һара соо үнеэн буриһоо 800 литрһээ дээшэ һү һааһан үүлтэртэ фермэнүүдэй һаалишад

Цыбденов Б. Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	1713
Лубсанова Б. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	1486
Чимитова Д. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1413
Жамбалова Ц. Ж. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1366
Данзанова П. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	1340
Бадмацыронова А. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1326
Жалсанова П. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	1318
Бадмаева Д. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1289
Очиржапова Н. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	1226
Ринчинова Н. Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	1216
Лумбунова Я. Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	1201
Амоголонова Д. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	1165
Молонова Д. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1145
Найданова Б. Сэлэнгын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ	1132
Цырендоржиева Д. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	1113
Воронцова А. Н. Сэлэнгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ	1085
Буянтуева Б. Сэлэнгын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ	1070
Табутарова Д. Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	1038
Галданова Р. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1035
Бадмаева Д. Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ	1031
Дармаева М. Сэлэнгын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ	1009
Дашиева Ц. Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	1008
Мункуева Н. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	1000
Очирова Т. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	998
Юмова Л. Н. Иволгын аймагай «Улаан Оронго»	993
Токтохоева Г. Сэлэнгын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ	979
Гомбоева В. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	960
Батуева Ц-Д. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	951
Гомбоева Д. Сэлэнгын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ	939
Аюшеева В. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	922
Буянтуева Б. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ	909
Дылыкова Д. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	901

Энэ үе соо үнеэн бүриһөө 700 литрһээ дээшэ һү һааһан һүнэй-товарна фермэнүүдэй һаалишад

Хайдокова К. М. Зэдын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	1109
Рютина Т. И. Мухаршэбэрэй аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	993
Батышева В. В. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	926
Эрдынеева Д. Б. Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ	916
Дампылова Ц. Сэлэнгын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ	915
Бадмаева Ц. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	912
Бальжинимаева В. Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ	901
Цыдыпова Д. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	883
Хабитуева Д. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	876
Астраханцева В. Е. Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ	869
Каленых Д. А. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	862
Емельянова А. И. Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ	861
Чебунина У. Сэлэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ	843
Гармажапова Д. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	829
Гармаева Д. Бичурын аймагай «Коммунизм»	829
Власова А. М. Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ	828
Санжижапова Д. Сэлэнгын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ	826
Ефимова А. Сэлэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ	813
Каленых В. А. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	806
Цибикжапов Ц. Бичурын аймагай «Коммунизм»	800
Афанасьева М. С. Кударын аймагай «Путь Октября»	795
Шоенова Ц. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	794
Николаев А. Г. Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ	785
Мункуева Ц-Х. Б. Зэдын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	782
Самбаова С. Д. Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ	780
Левантуева Т. В. Прибайкальска аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	780
Кушнарева Е. Ф. Тарбагатайн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ	780
Аюшеева Б. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ	760
Аюшеева В. Л. Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ	760
Титова В. Н. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	759
Бадмаева Н. Ж. Иволгын аймагай «Улаан Оронго»	757
Югова А. А. Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ	753
Казазаева Ф. С. Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ	746
Доржиева Д. Бичурын аймагай «Коммунизм»	740
Астраханцева В. П. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	740
Бадмаева С. Мухаршэбэрэй аймагай Молотовой нэрэмжэтэ	735
Ешинимаева Д. Хориин аймагай «Улаан Одон»	731
Каленых И. А. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	730
Заиграева У. С. Тарбагатайн аймагай «Гигант»	730
Серебренникова В. Д. Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ	729
Куделина З. И. Тарбагатайн аймагай «Гигант»	727
Тырина П. П. Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ	726
Серебренникова В. И. Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ	722
Итыгилова Д. Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ	722
Черных А. Сэлэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ	720
Ковалева А. А. Тарбагатайн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ	720
Доржиева Х. М. Зэдын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	719
Цибанова Ц. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ	717
Гомбоева С. Иволгын аймагай «Коминтерн»	717
Мергенева Е. В. Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ	716
Цыбденова С. Д. Иволгын аймагай «Улаан Оронго»	715
Гребенщиков К. Е. Тарбагатайн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ	715
Замбалаева Х. А. Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ	715
Гомбоева С. Иволгын аймагай «Коминтерн»	714
Попова Е. В. Тарбагатайн аймагай «Коммунизм»	711
Пластинина Е. Е. Тарбагатайн аймагай «Гигант»	710
Редикальцева Д. Е. Тарбагатайн аймагай «Гигант»	709
Гонтова А. М. Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ	708
Гомбоева Г. Мухаршэбэрэй аймагай «Улаан Шулуута»	705
Кушнарев И. К. Тарбагатайн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ	700

КПСС-эй БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ОБКОМОЙ IV ПЛЕНУМ

Хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхын, элбэг ехэ тэжээ абахын тула областной партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонуу

КПСС-эй обкомой пленум дээрэ «Республикын колхоз болон совхозуудта хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхын, элбэг ехэ тэжээл абахын тула областной партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн нэгэдэхи асуудалаар КПСС-эй обкомой секретарь **В. И. Дубровский** элидхэл хэбэ.

Элидхэлэйнгээ эхиндэ нүхэр Дубровский манай Эхэ орон дотор үнгэрһэн жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар туйлагдаһан амжалтанууд тушаа хэлээд, республикын колхоз болон совхозуудай хүдэлмэриие тодорхойлон харуулба.

— Манай республикын ажалшад бүхы совет арадтаяа хамта КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүй хүдэлжэ байна,— гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.— Республикын колхозууд үнгэрһэн жэлдэ мал ажал болон тараан ажалһаа ашаг шэмэ урдынхиһаа нэгэ бага ехээр абаа, бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл элбэгээр бэлдээ, ноохо, һү мяха, огородой эдеэ болон хартаабхаар гүрэнтээ саг соогоо тоосоо, колхозуудай олзо доход дээшэлжэ, колхознигуудай ажалта үдэр үнэтэйгөөр түлэгдэдэг болоо.

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада колхоз болон совхозууднай 200 мянга гаран гектар шэнэ ба боро газар элдүүрилээд, кукуруза таридаг болоо. Энэнэй ашаар үнгэрһэн жэлдэ шэмэтэ тэжээл хоёр дахин ехээр бэлэдхэгдээ, энэ үбэлжэлгын үедэ үнеэдһээ 1,5 дахин ехэ һүн һаагдаа.

Гэбэшье, мал ажалһаа, илангаяа тараан ажалһаа ашаг шэмыень эрид ехээр абадаг болохо гэһэн зорилго үшөөл хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ, табанжэлэймнай түсэб һулаар дүүргэгдэжэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Табан жэлэй түсэбөөр жэл бүри һү абалгые 33 процентээр дээшэлүүлхэ аад, оройдоо 11,6 процентээр ехэ болгогдоо, ноохон 25 процентын орондо 16,3 процентээр дээшэлээ. Ороохо тараа, бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбэй миил хахадынь дүүргэгдээ. Мяха 25 процент дээгүүр абаха гэһэн аад, тэрэмнай 15 процентээр бага болоо.

Үнгэрһэн жэлдэ мал ажалһаа ашаг шэмэ урдынхиһаа дээгүүр абаха гэжэ хараалһан хэмжээ-ябуулгануудаа нэгэшье аймаг дүүргээгүй. Тиин Баргажанай, Хэжэнгын, Курумканай, Ахын аймагууд һү абалгаяа доошонь оруулаа. 11 аймаг мяха абалгаяа бага болгожо, гүрэнтээ сүм тоосожо шадаагүй байшоо. Энэ талаар Бичурын, Заиграйн, Кабанскын, Мухаршэбэрэй, Сэлэнгын, Хэриин аймагууд ехэ гээгдэлдэ оронхой.

Мал ажалһаа ашаг шэмэ ехээр абадаг болохо тушаа КПСС-эй XX съездын Директивэнүүдэй иимэ хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байһанай гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, газар тарялангаймнай ургаса тон бага, тэрэмнай ехэл һаланаар эрхилэгдэнэ гээшэ. Тэрэнэй эсэстэ тараа талхаар гүрэнтээешье гүйсэд тоосожо шадагданагүй, колхознигуудайнгаашье ажалта үдэртэ хэрэгтэй соонь ороохон хубаагданагүй, малда гүйсэд хүрэхөөр бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл, тараа талханай зүйл хүртэнэгүй. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлдэ республика дотор мал ажалда хэрэгтэй болохо тараа талханай миил 30 процентнь абтаа, бүдүүн тэжээлые томо мал дээрэ абахада толгой бүридэ арайхан 8,7 центнер хүртөө, үнеэн бүридэ оройдоо 3 тонно силос даргдаа бшуу.

Эдэ бүгэдэ манай эндэхи байгаалиин шэрүүн шангаһаа болоо гэжэ тайлбарилха бэшэ, харин газар тарялангайнгаа онол аргые оложо, тэрэнһээ абтажа болохо юумые бүрин абажа шадаагүйһөө болоо гэжэ тобшолол хэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, олон ушарта нэгэ адли эрхэ байдалда байһан хоёр колхоз тон ондо ондоо үрэ дүн туйладаг ха юм. Жэшээнь, Түнхэнэй аймагта Жуковай нэрэмжэтэ, «Красный пахарь» колхозуудай ороохото культурануудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 15—16 центнер ургаса абажа байхада, тэндэхи «Путь к коммунизму», Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд гектарһаа арайхан гэжэ 8—5 центнер ороохо тараа хуряаһан байна. Мүн элидхэлшэ иимэ жэшээнүүдые Кабанскын, Ториин, Тарбагатайн, Иволгын, Заиграйн аймагуудһаа абажа харуулаа.

Нэгэ адли эрхэ байдалда байгаад яахадаа иимэ ондо ондоо ургаса абана гээшэб гэхэдэ, нэн түрүүн тэдэ колхозуудта ургаса ехээр абахын түлөө адли бэшээр оролдоно, түрүү дүй дуршалые нэгэнь үсэд шангаар нэбтэрүүлнэ, нүгөөдүүлынь юушье хэнэгүй бшуу. Иимэ байдалые саашадаа тэсэхэ аргагүй.

Энэ жэлдэ гүрэнтээ сүм тоосоод, үрэһэнэй болон адуу малай эдихэ тэжээлэй фонд дүүрэн хаагаад, колхознигуудай ажалта үдэртэ хүсэд хүрэхөөр ороохо тараа хубаахын түлөө республикын колхозууд 400 мянган тонноһоо бага бэшэ ороохо суглуулжа абаха болоно. Энэнь нёдондо жэлдэ абтаһанһаа 1,7 дахин ехэ. Мүн 100 мянган тонноһоо бага бэшэ хартаабха абаха гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо гурба дахин ехые абаха хэрэгтэй. Огородой эдеэ нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ абаха гэхэ гү, али 40 мянган тонноһоо бага бэшэ абтаха зэргэтэй.

Адуу малаа тэжээлээр хүсэд хангахын түлөө нёдондонойхиһоо гурба дахин ехэ силос дараха гэхэ гү, али 600 мянган тонноһоо бага бэшэ силос бэлэдхэхэ ёһотой. Мүн бүдүүн тэжээлые хоёр дахин ехээр абаха шухала.

Эдэ зорилгонуудаа бэелүүлхын түлөө ороохото культурануудай гектар бүриһөө 12 центнерһээ бага бэшэ, хартаабхын — 100 центнерһээ бага бэшэ, огородой эдеэнэй —130 центнер, силостэ таригдаһан ногооной—150 центнер ургаса абаха хэрэгтэй. Зелёнкын гектар бүриһөө 25 центнер, үбһэ ногооной — 10 центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха байнабди.

Мал ажалаа эрид хүгжөөхэ, һү, ноохо, мяха ехээр абаха зорилго табиһан лэ хойноо иимэ ургаса абаагүйдэмнай аргагүй, абаха уялгатайбди гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Тэрэнэй түлөө юу хэхэ хэрэгтэйб?

Нэгэдэхеэр, ороохо тараа, хартаабха, огородой эдеэ, бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл хэрэгтэй соонь абахын түлөө хайшан гэжэ тарялангаа, эдлүүриингээ газарые гүйсэд һайнаар ашаглахаб гэжэ колхоз бүридэ үргэн олон колхознигуудай хабаадалгатайгаар зүбшэн хэлсэжэ, тодорхойлхо шухала. Тиихэ зуураа имагтал шэнэ газар элдүүрилжэ, тэжээлэй культурануудай болон сэбэр парай талмайе үргэдхэхэ ёһотойбди.

Хоёрдохёор, колхоз, совхоз бүридэ тааруу севооборотуудые зохёогдожо, энэ жэлһээ хэрэглэгдэхэ зэргэтэй. Энэ ехэ хүдэлмэриие хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ударидаха, тэдэнэртэ нютагуудай эдэбхитэд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд туһалха уялгатай.

Гурбадахяар, хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ хэрэг гол түлэб агротехническэ заабаринуудые наринаар сахиһанһаа дулдыдаха юм. Тиимэһээ тарилгын, газар элдүүрилгын, ургасын хойноһоо харууһалха, ургаса хуряаха агротехническэ заабариие хазагайруулдаг хүнүүдтэ шанга хэмжээ абтаха болоно. Тиимэ болохолоороо колхоз бүридэ али газарта ямар агротехникэ хэрэглэхэб гэһэн паспорт бэлэдхэгдэжэ, тараан ажалай болон тракторна бригадануудта үгтэхэ ушартай.

Дүрбэдэхеэр, үтэгжүүлгэ, илангаяа наг шэбхэ ехээр суглуулжа, поли, сабшалан дээрэ гаргаха шухала. Үнгэрһэн жэлдэ поли, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха түсэбэй миил хахадынь дүүргэгдээ һэн. Энэ хүдэлмэри мүнөөшье һулаар ябуулагдана. Сэлэнгын, Яруунын, Хэжэнгын, Зэдын, Кяхтын аймагуудай колхозууд наг шэбхэ зөөхэ түсэбөө муугаар дүүргэнэ. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохогүй. Наг шэбхэ, үнэһэ, шубуунай аргал ехээр хэрэглэнгүй һайн ургаса абахын аргагүй. Мүн минеральна үтэгжүүлгэ хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Тиимэһээ үтэгжүүлгэдэ хайша хэрэгээр хандадаг ябадалые эсэслэн усадхаха хэрэгтэй. Энэ жэлэй март, апрель һарануудта хаа хаанагүй, олон зоной хабаадалгатайгаар нютагай үтэгжүүлгэнүүдые суглуулха, зөөхэ хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха, наг шэбхэ, үтэг шоройгоор горшоогхонуудые хэхэ болоно.

Табадахяар, хүдөө ажахын культурануудай һайн сортын үрэһэтэй болохо, үрэһэ хүрэнгээ тарилгын шанарта хүргэхэ, муу шанартай үрэһөө андалдаха хэрэгтэ онсо анхарал табигдаха ёһотой. Энэ шухалын шухала хэрэгтэ дутагдалнууд олон. Тэрээн тушаа нүхэр Дубровский тодорхойгоор хэлээд, һайн шанартай үрэһөөр тарилга хэхэ тушаа колхозуудай, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй онсо харюуцалгатай байһыень тэмдэглээ.

Зургаадахяар, малай тэжээл элбэг болгохын түлөө кукуруза ехээр тариха хэрэгтэй. Аймаг бүхэндэ энэ культурын һайн ургаса абаһан колхозууд, бригаданууд бии. Тэдээн тушаа элидхэлшэ яһала олон жэшээнүүд, тоо баримтануудые харуулаад, манай эндэ хаа хаанагүй кукурузын һайн ургаса абажа болохо юм гэбэ. Имагтал тэрэнэй хойноһоо һайса харууһалха, тaруу һайн газар шэлэжэ тариха шухала.

Саашань элидхэлшэ зелёнко болон үбһэ ногооной ургасые дээшэлүүлхэ, ногоон конвейертэ орохо тарилга хэхэ, 1957 ондо 100 мянган гектар шэнэ газар хахалха тушаа тогтожо хэлээ. Мүн гол горхонууд дээгүүр хаалта барижа, уһалууриин газарые үргэдхэхэ, уһа намаг газарые хатааха тушаа ехэнүүд зорилгонуудые табяа.

Элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ нүхэр Дубровский МТС-үүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха, машина техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, хүдөө ажахые партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай зүгһөө һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо тухай тогтоо.

***

Элидхэлэй һүүлээр эгээн түрүүлэн Темлюйскэ МТС-эй директор нүхэр **Кириков** үгэ хэлээ.

— Манай Кабанскын аймагта хүдөө ажахын культурануудые гарихада ехэ зохид, жэл бүри һайн ургаса абажа болохо. Тиимэһээ тарилгын талмайе али болохоор үргэдхэхэ хэрэгтэй. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ МТС-эй механизаторнуудай оролдолгоор, колхознигуудай туһаламжаар 9,5 мянган гектар шэнэ газар элдүүрилэгдээ. Теэд энэ газар гол түлэб шугы бургааһанһаа, модо шулууһаа сэбэрлэгдэжэ, уһа намагһаа хатаагдажа, угаа ехэ хүсэ зөөри гаргагдажа элдүүрилэгдээ гээшэ. Саашадаашье оролдолгоо һуларуулхагүйбди,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Тиин Ирхүүгэй ГЭС-эй баригдахада аймагай колхозуудай нилээд ехэ тарялангай, сабшалангай газар Байгал далайн уһанда абтаха юм. Тэрэ газарай орондо шэнэ газар элдүүрилээгүйдэ аргагүй. Энэ жэлдэ 8 мянган гектар шэнэ газар элдүүрилхэ гэһэн уялга абтаа һэн. Энэ шухала зорилгые бэелүүлхэдэ шэнэ трактор, машинануудай олоор хэрэгтэй болохо байһан тушаа тэрэ эрилтэ табяа.

Удаань партиин Түнхэнэй айкомой секретарь нүхэр **Зонхоев** үгэ хэлэхэ зуураа, аймагай ажалшадай хабарайнгаа тарилгада хэрээр бэлэдхэжэ байһые харуулаа.

— 1957 ондо аймагай колхозууд ороохото культурануудай гектар бүриһөө 14 центнер, хартаабхын —130 центнер, огородой эдеэнэй —160 центнер ургаса хуряаха гэһэн уялга абанхай,— гэжэ нүхэр Зонхоев тэмдэглэбэ.— Энэ уялгаяа дүүргэхын түлөө февраль һарада нютагай үтэгжүүлгэ суглуулха, зөөхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаа. Тэрэнэй ашаар 20 мянга гаран тонно наг шэбхэ (түсэбэй 61 процент) зөөгдөө, 1000 центнер үнэһэ (түсэбэй хахадынь) суглуулагдаа, 1000 центнер шубуунай аргал бэлэдхэгдээ. Энэ хүдэлмэридэ колхознигууд, һургуулиин һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадаа. Колхозой айл бүхэндэ 6 тонно наг шэбхэ зөөхэ гэһэн даалгабари амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Наг шэбхэ зөөһэн хүнүүдтэ нэмэлтэ түлбэри үгтэһэн байна. Түнхэнэй дунда һургуулиин һурагшад хэдэхэн үдэртэ 100 центнер үнэһэ суглуулаа.

Мүн аймагай колхозууд минеральна үтэгжүүлгэ ехээр зөөжэ байнхай.

Саашань нүхэр Зонхоев адуу малдаа хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула сабшалан һайжаруулхынгаа хажуугаар, тэжээлэй культурануудые элбэгээр тариха тушаа хэлээ. Тэжээлэй культурануудай талмайе үргэдхэхэдөө ороохо тарияанай тарилгые бага болгохо бэшэ, харин шэнэ газар элдүүрилхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ мүнөө жэл 6 мянган гектар шэнэ газар хахалагдаха гэбэ.

Аймаг дотор торф бии. Тэрэниие шэнжэлжэ үзөөд, үтэгжүүлгэдэ хэрэглэбэл ехэл һайн байгаа гэжэ нүхэр Зонхоев мэдүүлбэ.

Хүдөө ажахые шэнэ ёһоор түсэблэлгые манай республика дотор һайса баримталагдадаггүй байһан ушар тухай ажалшадай депутадуудай Байкало-Кударын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Мезенин** шүүмжэлээ.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоз мянга гаран гектар шэнэ газар элдүүрилжэ, жэл бүри 30 гаран мянган центнер ороохо тараа абадаг болоо, гурба дахин ехэ пар хахалаабди,—гэжэ Кударын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Соковиков** дуулгаба.

Тиигэбэшье, доторой арга боломжо гүйсэдөөр ашаглагданагүй. Сеялкэ, тракторай дутамагһаа болоно, ороохото культурануудые нарин рядтайгаар гү, али хэрээһэлүүлэн тариха арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэгүй. Гансахан энээнһээ боложо ехэ ургасаяа гээнэбди.

Муу ургаса үгэдэг 250 га сабшалангые хахалжа, тэжээлэй культурануудые тарихамнай. Зөөлэн хүрьһэтэй, шэнээр хахалагдаһан, үбэр нэмэри газарта кукуруза һайн ургаса арга бэшэ үгэхэ байһаниинь үнгэрһэн жэлнүүдэй дүршэлһөө харагдана гэжэ нүхэр Соковиков хэлээ.

Үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Соковиков Шара голой уһалууриин системые түргэнөөр һэльбэн заһаха, энээн тушаа хооһоор хөөрэлдөөд байхаяа болижо, бодото ажал хэхээр саг ерээ гэжэ шүүмжэлбэ. Мүн электростанцитай боложо, тэрэнэй хүсөөр гол мүрэнһөө уһа гаргажа, сабшалан тарялангаа уһалха шухала болонхой.

Охин-Булагай МТС-эй директор нүхэр **Плюснин** үгэ абажа, тэндэхидэй тараан ажалаараа зарим тэды амжалта туйлаһан тухайнь хэлээ.

— Үнгэрһэн жэлдэ МТС-эй харьяата колхозууд ороохото культурануудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 8,5 центнер ургаса абаа. Тэрэнэйнгээ ашаар гүрэнтээ сүм тоосоод, үрэһөө гүйсэд хаагаад, колхознигуудайнгаа ажалта үдэртэ 2—2,5 килограмм ороохо хубааһан, адуу малдаа нилээд ехые эдюулһэн байнабди,— гэжэ нүхэр Плюснин хэлэбэ.— Энэмнай эгээн түрүүн пар ехээр хахалжа, газарые һайса уһалдаг болоһон дээрэһээ туйлагдаа гээшэ.

Мүнөө жэлдэ кукуруза, сахарай свёкло таригдаха газарта бүхыдэнь, мүн ороохото культурануудай таригдаха зарим газарта наг шэбхэ гаргахын түлөө оролдожо байһан тухайгаа тэрэ хэлээ. Хэрбээ гектар бүридэ 20—25 центнершье наг шэбхэ гаргажа шадаа һаа, ургаса нилээд дээшэлхэнь элитэ. Энэ жэлэй апрелиин 15 болотор наг шэбхээ дууһан зөөжэ гаргаха гэжэ оролдонобди, теэд энэ хүдэлмэриие оньһожоруулха хэрэг ехэхэн гээгдэлдэ оронхой.

Колхозуудай партийна эхин организацинуудые бэхижүүлхэ, тэрэнэй зэргэдэ эдэбхитэй түрүү хүнүүдые, залуушуулые абаха, мүн секретарьнараар бэлэдхэлтэй, эдэбхитэй нүхэдые табиха тушаа КПСС-эй обкомой партийна органуудай таһагые даагша нүхэр **Семёнов** үгэ хэлээ.

— Пленум дээрэ табигдаһан энэ шухала асуудал түрүүшынхеэ хэлсэгдэжэ байна бэшэ,— гэжэ Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Цыденов** үгэеэ эхилбэ.— Урда жэлнүүдтэ энэ асуудал табигдаад лэ, хүсэндөө хүрэтэр шиидхэгдэдэггүй байгаа. Мүнөө тэрэниие онсо анхаралдаа абажа, одоол республикынгаа доторой бүхы хүсые элсүүлжэ, энэ асуудалые бэелүүлхэ ёһотойбди.

Манай колхоз 1956 оной туршада жэжэ гол горхонууд дээгүүрээ хаалта боолто барижа байгаад, уһалууриин хуушанай канаваануудые һэргээжэ, нилээд ехэ газар уһалжа шадаабди. Тэрэнэйнгээ ашаар энэ үбэлжэлгэдэ нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ бүдүүн тэжээл, долоо дахин ехэ шэмэтэ тэжээл, таба дахин ехэ тараа талханай зүйл бэлэдхээбди. Үрэһөө хүсэд хаагаад, адуу малаа үбһэ тэжээлээр дутаангүй ондо оруулжа байнабди.

Баян голой уһалууриин системые бариха хүдэлмэридэ ёһотой анхарал табихые нүхэр Цыденов КПСС-эй обкомдо, республикын Министрнүүдэй Советдэ хандаба.

Городой зониие мяха болон сагаан эдеэгээр хангаха хэрэгтэ промышленна предприятинууд, худалдаа наймаанай хамһабариин ажахынууд, мүн һуралсалай туршалгын ажахынууд ехэхэн үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэжэ КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Магунов** хэлээ.

Талха тараанай, овощь, хартаабхын үндэр баян ургаса абахын түлөө түрүүшүүлэй дүй дуршалые шэнжэлжэ, нютаг нютагайнгаа эрхэ байдалда тааруулжа хэрэглэхэ шухала,—гэжэ зооветинститудай багша нүхэр **Барнаков** тэмдэглээ. Зелёнкын һайн ургаса абахын түлөө тарилгынь газарые хабар эртэ хахалаад, дутуу пар болгоходо һайн. Мүн манай эндэ хаа хаанагүй хартаабхын һайн ургаса абажа болохо байһан тухай тогтожо хэлэһэн байна.

КПСС-эй Иволгын айкомой секретарь нүхэр **Эрдынеев** үгэ хэлэхэдээ, колхозуудта севооборот гэжэ сахигдахаяа болишоо, газар тарялангай культура доодо хэмжээндэ байна, нютагай үтэгжүүлгэ багаар хэрэглэгдэнэ гэбэ.

— Партиин айком эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхахын түлөө тэмсэжэ байна,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.— Һаяхан 350 хүнэй хабаадалгатайгаар тараан ажал дээрэ хүдэлдэг хүнүүдэй суглаа үнгэргөөбди. МТС-үүднай тарилгадаа мүнөө хүсэд бэлэн болонхой.

Саашань нүхэр Эрдынеев тараан ажал дээрэ ябадаг хүнүүдэй түлөөһые хаража үзэхөөр болоо гэжэ хэлээд, үнгэрһэн жэлһээ эхилжэ, огород дээрэ хүдэлдэг хүнүүдэй түлөөһые имагтал хэды центнер ургаса абаһаарынь тодорхойлдог болообди. Тиихэлээрнай хүнүүд ажалдаа бригадирай захиралташьегүйгөөр гарадаг болоо.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшэ нүхэр **Болсохоев** үгэ хэлэхэдээ, партиин обком болон республикын Министрнүүдэй Совет хүдөө ажахые үшөөл һулаар, тодорхой бэшээр хүтэлбэрилнэ гэжэ мэдэрээд, зарим культурануудай, илангаяа кукурузын тарилга түсэблэлгын үедэ алдуу гаргагдана гэбэ. Кукуруза тариһанай һүүлээр тэрээнээ һайнаар харууһалжа шадангүй орхижорхёод, өөдэгүй бага ургаса абаһаараа шалтаг барижа, кукуруза багаар тариха гэһэн алдуутай һэдэлгэ гаргагдана. Нёдондо 63 мянган гектарта кукуруза тариһан байгаа һаа, энэ жэлдэ 29100 га тарихаар колхозууд түсэблэһэн байна. Бидэнэр энэ алдуугаа заһаха, кукуруза ехээр тарижа, һайнаар харууһалжа, баян ургаса абаха ёһотойбди.

Кукуруза болон пропашной культурануудые элдүүрилхэ, хуряаха, силос дараха комбайн, тракторнуудые энэ жэлдэ урдынхиһаа олоор абахабди. Тиимэһээ кукурузын тарилгые багадхажа яашье болохогүй. Гахай олоор үсхэбэрилэн, өөһэдын тэжээлээр шахажа, гүрэндэ бүри энэ жэлдэ гахайн мяха урда жэлэйхиһээ һураггүй ехээр тушааха уялгатайбди гэжэ нүхэр Болсохоев хэлэбэ.

— Тракторнуудаа, газарай хүрьһэ элдүүрилдэг ондоошье машинануудаа заһажа дүүргээбди. Заһагдаһан тракторнуудайнгаа шанар шалгажа байнабди. Хара тараан, шэнииисын үрэһэ манай аймагай колхозууд мартын 25 хүрэтэр хүсэд хаажа дүүргэхэ, — гэжэ Бичурын аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Сахьянов** хэлэнэ. Минеральна үтэгжүүлгэ буруугаар хубаадаг дээрэһээнь холын колхозуудта хүртэдэггүй. Мүн БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон Госплан колхозуудай ороохо тараанай тарилга түсэблэхэдөө бүхы колхозуудта нэгэ янзаар хандана. Аймаг бүхэнэй газарай, уларилай онсо илгаанууд хараада абтанагүй. Сортовой һайн үрэһөөр бүхы талмайгаа таридаг болохо хэмжээ абахаар саг ерээ гэжэ тэмдэглэбэ.

Шахалганда табигдаха 3600 эбэртэ бодо мал,14 мянган хонин шэгнэгдэжэ, тусгаар харууһалгада үгтэһэн, энэ жэлдэ ноохо, мяха, һү бүри ехээр абахын тула яруунынхидай оролдолго хэшээл гаргажа байһан тухайда, хабарай тарилгада хэр зэргээр бэлэдхэжэ байһан тухайгаа КПСС-эй Яруунын айкомой секретарь нүхэр **Доржиев** хэлээ. Ажахын зарим шухала асуудалнуудые республикын Министрнүүдэй Совет, Хүдөө ажахын министерство удаан шиидхэдэг, унжагайруулдаг гэжэ шүүмжэлбэ. Яруунын мяханай совхоздо үүлтэртэ гахайнуудые үсхэбэрилхэ, Яруунада галуу, нугаһа олоор үсхэдэг болохо тушаа республикын хүтэлбэрилхы зургаанууд ямаршье заабари үгэнэгүй. Яруунын совхозһоо хэдэн мянган центнер ячмень 300—400 километртэ автомашинаар абаашаха, зөөхын орондо, үүлтэртэ гахайнуудые эндээ үсхэбэрилдэг болоо һаа ашаг олзо ехэтэй байха һэн. Теэд энэ шухала асуудал шиидхэгдэнэгүй.

Түрүү арга дуршэл дэлгэрүүлхэ талаар манай республикын газетэнүүд: «Бурят-Монголой үнэн», «Бурят-Монгольская правда» өөдтэй юумэ хэнэгүй. Заримдаа алдуутай, хүсэд һайнаар бодомжолоогүй юумэнүүд газетын хуудаһануудта гарадаг,— гэжэ нүхэр Доржиев шүүмжэлээ.

Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Ерофеев** хабарай тарилгада хүсэд бэлэн болоод байһан тухайдаа, хүдөө ажахые ажал хэрэг мэдэжэ, зүбөөр хүтэлбэрилдэг болохо тухайда хэлэбэ.

—МТС-эй трактористнуудай бэри колхозой тарялангай ург һаа дулдыданхай бэшэ бай Тиимэһээ, тэдэнэр хайшан һаа ехээр зөөлэн хахалалга х гэжэ бодоод, ургаса дээшэл хын түлөө бүхы хүсөөрөө тэмс гүй байна бшуу. Механизаторн та үгтэдэг түлбэриие гуримш хаар болоо,— гэжэ нүхэр Ероф хэлээд,—тарилгаяа хэрээһэлүү хэхэдэ бүри ганшье жэлдэ ге бүриһөө 3—4 центнер ургаса н жэ абтадаг гэбэ.

КПСС-эй обкомой IV пленум рэ партиин Центральна Комите РСФСР-эй партийна органу таһагые даагшын орлогшо н **Севастьянов** дэлгэрэнгы үгэ хэл

—Газар тарялангые культури эрхилхэ хэрэг Бурят-Монго үшөөл хангалтагүй байна. Агрот никын заабари хүсэд һайнаар хигданагүй. Пар хахалха т дүүргэгдэнэгүй. Нарин рядтайг хэрээһэлүүлэн таридаг түрүү а тоогдоногүй. Эдэ бүгэдэһөө бол ороохо тараанай, хартаабхын, щиин ургаса дайнай урда тээхи багаар абтана.

Хамтын мал үсхэбэрилэн оло руулха, тэдэнэй ашаг шэмые б ехэ болгохо зорилго тон удаан шиидхэгдэнэ. 1953 онтой сас бал, республика дотор гах хонидой тоо 20 процент нэмээ. Т хэдэ эбэртэ бодо мал үсхэбэр тон хангалтагүй байһаар. Тэрэ тоо энэ үе соо 9 процентээр хо Эхэ мал олооро һубайрдаг б һаар.

Урда жэлэйнгээ бирагүйхэн д гүүдтэй һүүлшын жэлэй дүнгүү сасуулаад, һү, ноохо тэды да ехээр абадаг болообди гэжэ ям шье үндэһэгүйгөөр бардамла ябадал зарим колхозой хүтэлб лэгшэд гаргана. Энэнь тон бу Мяха абаха даалгабари тон м гаар дүүргэгдэнэ. 1956 ондо абта мяханай хэмжээн 1953 онойхиһо процентээр доошоо байгаа. Га үсхэбэрилгэдэ ёһотой анхарал бигданагүй. Энэ жэлдэ 100 мян һаа үсөөн бэшэ гахай үсхэжэ, лээд ехэ мяха гүрэндэ тушаагд ёһотой. Үнеэдһээ һүн баг һаагдана. Ноохо ехээр абадаг лохо арга боломжо хүсэд хэрэгл дэнэгүй. Хонидой тоо толгой оло руулбал, эбэртэ малаа үсөөрүү гү, али нэгэ хэмдэнь байлгажа лохо гэһэн буруу ойлгомжо би.

Тэжээл ехээр бэлэдхэхэ тон хала хэрэг болошогүй удаан шиидхэгдэнэ. Кукуруза ехээр т жа, һайнаар харууһалан, баян гаса абадаг болоогүй сагтаа тэ элбэгээр бэлдэхэ зорилго шиид дэхэгүй.

КПСС-эй Бурят-Монголой о мой бюро, обкомой секретарь хүтэлбэрилхы кадрнуудта эр багаһайгаар хандана, абаһан ганууддаа дүүргэхые тэдээнһээ ш гаар эринэгүй, партиин обко Министрнүүдэй Советэй шиидх ринүүд олон ушарта дүүргэгдэн саарһан дээрээ үлэшэдэг бай гэжэ нүхэр Севастьянов хэлэб.

Партиин обкомой нэгэдэхи се тарь нүхэр **Хахалов** 1957 ондо публикын хүдөө ажахые шадань ехээр хүгжөөхэ, мяха, ноохо ехээр абадаг болохо, з ехэ тэжээл бэлэдхэхэ асуудал та тогтожо хэлээ.

— Мүнөө жэлдэ мяха абал 45—50 процентээр ехэ болгох хамта, эбэртэ бодо малаа, илан үнеэдээ, мүн хонидоо һура олошоруулха ёһотойбди. һаалгаяа нёдондонойхиһоо хахад дахин нэмээхэ гү, али үнеэн бүриһөө литр һү һаажа, гүрэндөө һү туш ха, худалдаха түсэбөө июлиин дүүргээд, түсэбһөө гадуур о мянган тонно тушааха зэргэ бди. Үнеэн бүридэ 10 тонно к рузын силос дараха гэжэ пар ЦК-гэй, СССР-эй Правительс табиһан зорилго заатагүй дүүр дэхэ ёһотой. Тиихын тула кук зын тарилгые бага болгохо б харин бүри ехээр тарижа, һай харууһалжа, баян ургаса аба түлөө бүхы хүсөөрөө тэмсэхэ тойбди,— гэжэ нүхэр Хахалов бэ.

Гахай олоор үсхэбэрилхэ шу байһанда пленумэй анхар үшөө дахин хандуулаад, шэни тарилгые бага болгожо огто б хогүй гэбэ. Гүрэнһөө юумэ эри мэдээд, өөһэдөө өөдтэй юумэ үг гүй, хүнэй гар хараад һуудаг з хүтэлбэрилэгшэдтэй, тиимэ гээ ги һанамжануудтай шангаар сэхэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглээ.

Энэ асуудалаар хамтадаа 18 үгэ хэлээ. Тодорхой тогтоол гар **даа.**

КПСС-эй БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ОБКОМОЙ IV ПЛЕНУМ

Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һайжаруулха, тэдэниие ажахын, культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадуулха

Пленумэй хоёрдохи асуудалаар «Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һайжаруулха, тэдэниие ажахын болон культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэмжээнүүд тухай» элидхэл КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Ц. О. Очиров** хээ.

Залуу үетэнэй дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха тушаа КПСС-эй XX съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлэн, партиин олон горкомууд болон райкомууд залуушуулые хүмүүжүүлхэ, тэдэниие ажахын болон культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ, комсомолой организацинуудта анхаралаа ехээр табидаг болоо. Эдэ [illegible]дын ашаар республикын комсомолшууд болон залуушуулай ажалай, политическэ эдэбхи нилээд дээшэлээ, гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Манай республикын промышленностьда, транспортда, барилганууд дээрэ, хүдөө ажахыда 55 мянган залуушуул хүдэлнэ. Республика доторнай комсомолой, комсомол залуушуудай 550 бригада, цех, ха[illegible]ан, фермэнүүд хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэй олонхинь ажалай гайхамшагта амжалтануудые туйлана. [illegible]млюйцемстройн барилгын 4-дэхи участогай штукатурнуудай бригада, паровозно депогой нүхэр Шаламовай хүтэлбэрилдэг бригада, Винницкэ комсомолшуудай эльгээһэн нүхэр Поштарай хүтэлбэрилдэг бригада (Джидастрой), Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи фермэ гэхэ мэтэ түрүү бригада, фермэнүүд манайда олон юм.

Хүдөө ажахыда хүдэлхыень областной комсомолой организаци [illegible]00 комсомолшууд болон залуушуулые эльгээгээ. Манай республикын барилганууд болон промышленностьда хүдэлхэеэ хэдэн зуугаад залуушуул ерэнхэй.

Республикын дээдэ һургуулинуудта, техникумүүдтэ 6928 студент, тэрэ тоодо 1990 бурят студент һуража байна. Мүн 300 шахуу студент ороной бусад дээдэ һургуулинуудта һурана. Арадай гэгээрэлэй болон ажалай резервын, [illegible]өөгэй залуушуулай һургуулинуудта 100 мянга шахуу хүбүүд, басагад һуралсана.

Партиин Курумканай айком, Железнодорожно райком арадай гэгээрэлдэ, һургуулинуудай хүдэлмэридэ анхаралаа ехээр табидаг болоо. Тэндэхи зарим һургуулинууд һурагшадые ажал хэжэ һургаха талаар зарим тэды амжалта туйлаа. Зооветеринарна институдай директор, багшанар һуралсалайнгаа хүдэлмэри һайжаруулжа байна. Залуушуулай хүмүүжүүлгэ тухай, һургуулинуудай хүдэлмэри тухай асуудал партиин Железнодорожно, При[illegible]юднэ, Городской райкомууд, Баргажанай, Яруунын айкомууд пленум дээрээ зүбшэн хэлсэһэн байна.

Эдэ бүгэдын ашаар партийна организацинууд залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ, залуу хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай ажалда, ажабайдалда, мүн һургуулинуудта анхаралаа табидаг боложо байна. Гэбэшье, залуушуулые хүмүүжүүлхэ, гүрэнэй, ажахын, культурна байгуулалтада тэдэниие хабаадалсуулха талаар партийна, профсоюзна, комсомолой организацинуудай хүдэлмэридэ горьтой дутагдалнууд бии байһаар. КПСС-эй олон горкомууд болон райкомууд, партийна эхин организацинууд залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ ёһотой анхарал хандуулнагүй, тэдэнэй эрилтэдэ албан хойрогоор хандаһан ушарнуудые [illegible]оронгүйгөөр гарана, комсомолой организацинуудые мууса хүтэлбэрилнэ, зарим залуу хүнүүдэй ухаан бодолдо байһан хуушанай үлэгдэлнүүдтэй шанга тэмсэл ябуулнагүй.

Залуу хүдэлмэришэдэй, илангаяа партиин уряалаар Бурят-Монголой барилганууднта хүдэлхэеэ ерээшэдэй [illegible] Джидастройн хүтэлбэрилэгшэд, [illegible] партиин Городокско, Бабушкинска горкомууд, Сэлэнгын, Прибайкальска айкомууд шухала анхарал табяагүй. Залуу хүдэлмэришэдэй ажал эмхидхэлгэдэ, тэдэниие мэргэжэлдэ һургаха хэрэгтэ, тэдэнэй байра байдалыень һайн болгохо хэрэгтэ барилгын олохон организацинууд хайхарамжагүйгөөр хандана. Мүн ажалай резервнүүдэй һургуули дүүргээд, хүдэлхэеэ ерэгшэдтэ анхаралгүйгөөр хандаха ушар үзэгдэнэ. ПВЗ-дэ, Гусиноозёрскын барилгын управленидэ ФЗО дүүргээд ерээшэдэй байра байдал, ажалда ёһотой анхаралаа хандуулдаггүй дээрэһээ, хүдэлмэриһөө гаража ошохо ушар олон үзэгдэнэ.

Һүүлэй 3 жэл соо республика доторнай 2650 залуу механизаторнууд бэлэдхэгдээд, энэ үе соо МТС бүхэндэ 70—70 залуу механизаторнууд эльгээгдэһэн байна. Зүгөөр залуу механизаторнуудые таарууһаар хүдэлмэридэ оруулха, байра байдалаар хангаха гэжэ оролдоогүй дээрэһээнь Ново-Брянска, Селендумын, Иволгын, Сэлэнгын МТС-үүдһээ олон механизаторнууд ажалһаа гаража ошоһон байха юм.

Предприятинуудай партийна, профсоюзна, комсомолой организацинууд залуушуулые ажал хэжэ һургаха, тэдэниие ажахын, культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадуулдаг болохо тушаа шухала хэмжээ абаха, залуушуулда анхарал ехээр табидаг болохо зэргэтэй.

Саашадань элидхэлшэ залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнууд дээрэ тогтобо. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин гол дутагдал юун болоноб гэхэдэ, зарим ушарта идеологическа хүдэлмэри коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудһаа таһарангяар, мүнөөнэй саг үе, эрхэ байдал гэхэ мэтые хараадаа абангүйгөөр үнгэргэгдэнэ. Тиихэдэ зарим түрэлхид үхибүүдээ буруугаар хүмүүжүүлнэ. Бидэ өөһэдөө хүндэ хүшэр байдал соогуур хүн болоо бэлэйбди, үхибүүднай ямаршье бэрхэшээл мэдэнгүйгөөр өөдөө болог гэлсээд, буруугаар хүмүүжүүлхэ, ехээр эрхэлүүлжэрхихэ ябадал үзэгдэдэг. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һулаар табигдаһан газарта архи ууха, ниитын журам эбдэхэ, ажал хэнгүй, зайгаад зураад ябаха ушарнууд зарим залуушуулай дунда үзэгдэнэ.

Залуушуулай дунда һонирхолтой элидхэл, лекци олоор уншадаг болохо, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха талаар политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна обществын БМАССР-эй отделениин, Культурын министерствын зорилгонууд тухай элидхэлшэ хэлээд, комсомолшуудай политическэ һуралсалые зүбөөр эмхидхэхэ, тэрэнэй ябасые хинажа, саг соонь туһалжа байха тушаа партийна комитедүүдэй, парторганизацинуудай анхарал хандуулба.

1959 ондо Москвада болохо бурят-монголой искусство болон литературын декадада бэлэдхэлэй хүдэлмэриин эхилһэнтэй дашарамдуулан, уранһайханай самодеятельностиие үргэнөөр хүгжөөхэ, тэрээндэ залуушуулые олоор хабаадуулха тон шухала.

Залуушуулай сүлөөтэй сагаа зүбөөр үнгэргэхын тулада клуб, библиотекын хүдэлмэри, кино харуулга, физкультурна, спортивна хүдэлмэри хаа хаанагүй һайжаруулха шухала.

Юрэнхы һуралсалай, дээдэ ба тусгаар дунда һургуулинуудта һуража байһан һурагшадай, мүн ажалай резервнүүдэй һургуулинуудта һуража байгшадай дунда идейно-политическэ хүдэлмэриин ямараар табигдаад байһан тушаа, һурагшадые ажал хэхэ дуратай болгохо тушаа ямар юумэнэй хэгдэжэ байһан тухай хэлэхэдээ, элидхэлшэ политехническэ һуралсал эмхидхэлгэдэ бии байһан ехэ дутагдалнууд тухай тогтоо.

— Республикын һургуулинуудай хүдэлмэридэ ехэ дутагдалнууд яахадаа гаранаб гэхэдэ, КПСС-эй олон горкомууд болон райкомууд тэдэнэй хүдэлмэреэр һонирхоногүй, тэдэнэй хүдэлмэриие үдэр бүхэндэ хүтэлбэрилнэгүй. Партийна комитедүүдэй пленумүүд болон бюро дээрэ һургуулинуудай болон арадай гэгээрэлэй зургаануудай хүдэлмэри тухай асуудалнууд үсөөн хэлсэгдэнэ гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. 1956 ондо партиин Тарбагатайн, Мухаршэбэрэй, Бичурын, Кабанскын, Түнхэнэй, Зэдын, Ториин айкомууд һургуули ба һурагшадые хүмүүжүүлгэ тухай асуудал оройдоо зүбшэн хэлсээгүй гү, али 1—2 зүбшэһэн байха юм.

Удаань элидхэлшэ комсомолой организацинуудай, ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэридэ, мүн партийна организацинуудай комсомолые ударидаха хэрэгтэ бии байһан дутагдалнууд тухай хэлээ. Хүдэлмэришэд, колхознигууд комсомолдо үсөөнөөр абтана. Комсомолой эхин организациин секретарьнуудые олоор һэлгэхэ ябадал үзэгдэнэ. Парторганизацинууд хадаа комсомолшуудай эдэбхи үүсхэл бадаруулха, тэдэнэй бурьялан байһан эдир залуу хүсые хотон тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо, клуб, библиотекэ, һургуулиин мастерскойнуудые, спортивна талмай, стадион бариха ба бусад шухала хэрэгтэ зорюулха уялгатай.

Залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулхада профсоюзай дүүргэхэ үүргые дээшэлүүлхэ шухала байһан тухайда хэлээд, нүхэр Очиров элидхэлээ дүүргээ.

***

Мартын 12-ой үглөөнэй заседани дээрэ нүхэр Ц. О. Очировай элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй Баунтын айкомой секретарь нүхэр **Мурчин** түрүүлэн үгэ абаба.

— Баунтын аймагай залуу хүдэлмэришэдэй, ангуушад, малшадай алдарта хэрэгүүд тухай тогтожо хэлэһэнэйнгээ удаа, залуу үетэниие коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэхи дутагдалнууд тухай тэмдэглэбэ. Залуу үетэниие үнэн сэхээр, һайн зан абаритайгаар, үнэтэ юумые сэгнэжэ, һайн юумые һайшаан дагажа һургаха хүмүүжүүлгын хүдэлмэри манай аймагта һулаар ябуулагдана,—гэжэ нүхэр Мурчин хэлэбэ.— Ушар тиимэһээ, гэр бүлэ болохо хэрэгтэ хүнгэхэнөөр хандадаг, гэрлэмсээрээ арбаад хоноод, һара болоод, һаладаг ушарнууд бии. Архи уугаад забхай һальхай ябадал гаргадаг, ниитын журам эбдэдэг, мүн арбадахиие дүүргээд, ажал хэнгүй аба эжынгээ хүзүүн дээрэ һуудаг залуушуулшье бии.

Комсомолшууд болон залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ партийна эхин организацинуудай анхаралаа багаар табиһан дээрэһээнь иимэ дутагдалнууд гарана. Партийна организацинуудһаа гадна, республикын Культурын министерство, Хэлхээ холбооной управлени залуушуулай дунда ябуулагдаха культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ һулаар хабаадалсана. Манай Баунтада мүнөө хүрэтэр радиогүй тосхонууд олон.

Манай хүтэлбэрилхы зарим хүдэлмэрилэгшэд олониитэтэй, залуушуултай холбоо барисаа багатай байһан зандаа. Һүүлэй гурбан жэл соо аймагай Советэй сессидэ Министрнүүдэй Советэй гү, али Верховно Советэй Президиумэй зүгһөө нэгэшье хүн байлсаагүй. Мүн КПСС-эй обкомой түлөөлэгшэд манай айкомой пленумдэ хабаадалсадаггүй. Тиимэһээ, республикын партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд манай Баунтын бодото байдалые һайн мэдэдэггүй. Ажахын, культурна байгуулалтын асуудалнуудые халирхайгаар хүтэлбэрилнэ.

Эвенк хэлэн дээрэ политическэ болон уранһайханай номуудые, дуу, зүжэг олоор хэблэжэ гаргадаг болохо шухала,—гэбэ.

— Манай Кяхтын аймагай колхозуудта хэдэн зуугаад залуу хонишод, һаалишад, мал адуулагшад, МТС болон предприятинуудта, түмэр замда мянга гаран залуу хүдэлмэришэд хүдэлдэг. Тэдэнэй дунда түрүү комсомолшууд, залуушуул олон юм. Мүн городой хэдэн тусхай дунда, юрынхы дунда һургуулинуудта олон залуушуул һурадаг, — гэжэ КПСС-эй Кяхтын айкомой секретарь нүхэр **Модогоев** хэлэбэ.

Колхозой залуушуул урда жэлнүүдэйхиһээ үлүү эдэбхитэйгээр хамтынгаа ажалда хабаададаг, дутагдалнуудта эбсэшэгүйгөөр хандадаг, хүтэлбэридэхи алдуунуудые шангаар шүүмжэлдэг болоһыень колхозуудай тоосоото-һунгуулиин суглаанууд харуулба.

Кяхта городой студентнэрэй, һуража байдаг бусад залуушуулай дундахи хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха тушаа гэгээрэлэй, элүүрые сахиха ба бусад министерствонүүд анхарал тон багаар табина. Эдэ һургуулинуудай һуралсалай база, гэр байра, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые һайжаруулха оролдолго гарганагүй.

Залуушуулай дунда ябуулагдаха хүмүүжүүлгын хүдэлмэри, мүн һургуулинуудай, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха тушаа КПСС-эй обкомой пропаганда, агитациин таһаг анхаралаа багаар табина гэжэ тэмдэглээд, нүхэр Модогоев Гэгээрэлэй министерствын, тэрэнэй министр нүхэр Баранниковай хүдэлмэридэхи дутагдалые шангаар шүүмжэлээ. Үхибүүдые политехническэ мэргэжэлтэй болгохо хэрэгые нүхэр Баранников кабинет сооһоо хүтэлбэрилдэг, залуу багшанарые хүмүүжүүлхэ асуудалда анхарал табидаггүй, олонхи багшанар һурагшадаа ажалда дуратайгаар, ниитын гурим, советскэ хуули ёһо наринаар сахидаг байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хабаадалсанагүй.

Долоон жэлэй ба дунда һургуули дүүргэгшэдэй дунда эрхээ мэдэхэ, уялгаяа мэдэхэгүй хүнүүд олон байдаг. Тиимэһээ, һургуулиин багшанарай харюусалга дээшэлүүлэгдэхэ, тэдэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдаха зэргэтэй.

Партиин Бурят-Монголой обком КПСС-эй айкомуудта, министрнүүдтэ, республикын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ багаар табина. Үйлэдбэри дээрэ ажал хэжэ байһан зоной дунда ходо ябажа, эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ байхаар саг болоо, — гэжэ тэмдэглээд, нүхэр Модогоев комсомолой организацинуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые эрид шүүмжэлбэ.

Город дотор хүдэлжэ байдаг 12 мянган залуу хүдэлмэрилэгшэдэй, 7500 студентнэр болон тусхай һургуулинуудай һурагшадай, мүн бусад һургуулинуудта һурадаг 25 мянган һурагшадай дунда культурно-гэгээрэлэй, хүмүүжүүлгын ямар хүдэлмэриин хэрээр ябуулагдажа байһан тухай партиин Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Дондуков** хэлэбэ. Город дотор 6 мянга гаран ажалай түрүүшүүл—залуу хүдэлмэришэд бии юм. Тэдэнэй дундаһаа ПВЗ-гэй паровоз-хабсаралгын цехын комсомолшууд, залуушууд 8 час соо хэгдэдэг хүдэлмэриие 7 час соо бүтээдэг болохо тухай үнэтэ үүсхэл гаргаһан байна. Мүн комсомолой олон эмхинүүд цех соогоо ариг сэбэр байлгаха, сэсэг набша табиха гэжэ оролдоно.

Асуудал, харюугай үдэшэнүүдые комсомолой олон организацинууд шадамараар, һонирхолтойгоор үнгэргэнэ. Үнинэй большевигүүдтэй, уран зохёолшодтой, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, ажалай ветерануудтай, пенсионернүүдтэй уулзалга һайнаар эмхидхэнэ. Залуушуулые иимэ уулзалганууд ехээр һонирхуулна.

Зүгөөр, зарим министерствонүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, партиин обкомой, Министрнүүдэй Советэй хүтэлбэрилэгшэд комсомолшуудай суглаанудта байлсажа, залуу хүдэлмэришэдэй хамтын байрануудаар ябажа, тэдэнтэй хөөрэлдэжэ, эрилтэ, хэрэглэлые элирүүлээд, саг дары хангаха тушаа оролдоногүй. Илангаяа барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд залуу хүдэлмэришэдые ажал хүдэлмэреэр хүсэд хангангагүй, тэдэнэй байдалда анхарал багаар табина, гэжэ тэмдэглэбэ. Анха түрүүшынхеэ ажалда ороһон залуу хүдэлмэришэдтэй предприятиин хүтэлбэрилэгшэ гү, али цехын начальник хөөрэлдэхэ, предприятиингаа түүхэтэй, хэхэ ажалайнь зорилгонуудтай танилсуулдаг болохо шухала гэбэ.

Городой залуушуулай культурна эрилтэнүүдые һайнаар хангахын тула Улан-Удэдэ физкультура, спортын байшан, уһанда тамарха газар бариха мүнгэ зөөри һомолхо гэһэн һанамжа нүхэр Дондуков оруулба.

Удаань Бурят-Монголой педагогическа институдай директор нүхэр **Матханов** үгэ хэлээ. Нүхэр Матханов педагогическа институдай һуралсалай хүдэлмэридэ һүүлэй үедэ болоһон ехэхэн хубилалтанууд тухай хэлээ.

Институдаймнай комсомолой организаци 1200 шахуу комсомолтой юм. Комсомолой болон профсоюзна организацинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, студентнэрэй идейно-политическэ хүмүүжүүлгэ шангадхаха тушаа һүүлэй үедэ анхарал ехээр табигдадаг болоо. Тиибэшье хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ институдаймнай марксизм-ленинизмын, түүхын, хэлэ ба литературын кафедранууд үшөө һулаар хабаадалсаһаар. Марксизм-ленинизмын һургаалые заахадаа догматизм гаргаха ябадал үзэгдэһөөр.

Һуралсалай болон научна хүдэлмэриие, мүн хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам һайжаруулхын тулада манай институдай материальна базые, заняти хэхэ гэр байрыемнай ехэ болгохо хэрэгтэй гэжэ нүхэр Матханов хэлэбэ.

Бүхы манай совет ороной залуушуултай нэгэн хамта Бурят-Монголой комсомолшууд болон залуушуулай хэжэ, бүтээжэ байһан баатарлиг ажал хэрэгүүд тухай түрүүшээр тогтоод, ВЛКСМ-эй Бурят-Монголой обкомой секретарь нүхэр **Бутуханов** залуушуулые ажал хэжэ һургаха хэрэгэй тон шухала болоод байһан тухай хэлэбэ.

Арбадахиие дүүргээд гү, али армида алба хэжэ ерээд, ажал бэдэржэ ябадаг хүнүүд манай городто яһала бии. Тэдэнэр ямаршье мэргэжэлгүй байжа, түбһэн ажалда ороходо аргагүй байдаг. Тиимэһээ залуу хүдэлмэришэдые барилгын, дархаанай болон бусад мэргэжэлдэ һургаха саг зуурын курс барилгын организацинуудай дэргэдэ эмхидхэбэл һайн байгаа.

Барилгын зарим организацинууд ажалаа һайнаар эмхидхэжэ шададаггүй дээрэһээ залуу хүдэлмэришэдые ажалаар дүүрэн хангангагүй. Тэрээнһээ боложо залуу хүдэлмэришэд бага салин абана, сүлөөтэй сагаа зүбөөр, культурнаар үнгэргэхэ аргагүйдэнэ. Барилганууд дээрэ хүдэлжэ байһан комсомолшууд болон залуушуулай байра байдалда албан хойрогоор хандадаг ажахын, профсоюзна хүтэлбэрилэгшэдтэ партиин горкомууд болон айкомууд шанга эрилтэ табиха зэргэтэй. Залуу барилгашадай байра байдал һайжаруулха талаар партиин обкомой бюрогой гаргаһан шиидхэбэриие бэелүүлхэ тушаа партиин Прибайкальска айком хиналта хэнэгүй гэжэ нүхэр Бутуханов шүүмжэлээ.

Манай комсомолшууд, залуушуулай гаргаһан үүсхэлые зарим партийна комитедүүд, партийна эхин организацинууд дэмжэдэггүй, өөдэнь абажа үгэдэггүй. Улан-Удын комсомолшууд болон залуушуул түрэл городоо ногооруулха, болбосон һайхан түхэлтэй болгохо хэрэгтэ шармайн оролдохоор бэлэн. Теэд хаана юу хэхэб гэһэн түсэб мүнөө байхагүй. Партийна комитедүүд болон парторганизацинууд комсомолой организацинуудта анхаралаа саг үргэлжэ табижа, тэдэндэ саг соонь зүбшөөл, заабари үгэжэ, туһалжа байбал, манай комсомолшууд, залуушуулай эдэбхи бүри ехээр бадаржа, партиин XX съездын табиһан маша ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхань дамжаггүй.

Улан-Удын Городской район дотор залуушуулые зүбөөр хүмүүжүүлхэ арга нүхэсэлнүүд яһала олон бии гээшэ. Уранзохёолшод, уранзураашад, артистнар, һайн бэлэдхэлтэй пропагандистнар, ажалай баатарнууд, үнинэй большевигүүд ба бусад олон. Теэд энэ ехэ хүсые залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ хүсэдөөр элсүүлжэ шадаадүй байһаарбди гэжэ партиин Городской райкомой секретарь нүхэр **Бадмацыренов** хэлэбэ.

Институдай зарим багшанар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тоохогүй ябадал гаргана. Тэндэхи комсомолой, профсоюзна организацинуудай һулаар хүдэлдэг дээрэһээ студентнэрэй дунда архи ууха, ниитын гурим эбдэхэ ушарнууд гарана. Зооветинститудай, хүдөө ажахын техникумэй студентнэр иимэ ябадал гаргадаг. Манай районой һургуулинуудта комсомолой суглаанда байлсахаяа, ниитын даалгабари дүүргэхэеэ арсадаг багшанар баһал бии. Һурагшадтай, студентнэртэй хөөрэлдэдэггүй, тэдэнэй ямар байдалтай байһыень һонирходоггүй хүнүүд багшанарай дунда олон.

Марксизм-ленинизмын теори заадаг педагогическа институдай зарим багшанар марксистско-ленинскэ һургаалые студентнэртэ гүнзэгыгөөр, тон һайнаар ойлгуулха гэжэ шармайн оролдоногүй. Тус институдай марксизм-ленинизмын кафедрын хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа обкомой бюро нёдондо шиидхэбэри абаһан юм. Теэд тэрэ шиидхэбэринь мүнөө болотор һайнаар бэелүүлэгдээдүй. Абаһан тогтоолойнгоо бэелүүлгые шалгаха талаар КПСС-эй обком маанадта, райкомой хүдэлмэрилэгшэдтэ, жэшээ харуулаагүй байна.

Партиин райкомһоо, горкомһоо эхилээд обком хүрэтэр город соохи институдуудай марксизм-ленинизмын кафедрануудай хүдэлмэреэр һонирхожо, тэндэ хүдэлдэг эрдэмтэдэй эрилтэ элирүүлхэ, тэдэнтэй семинар үнгэргэхэ талаар өөдтэй юумэ хэнэгүйбди. КПСС-эй обкомой секретарьнууд эрилтэ һулаар хэнэ гэжэ тон зүб шүүмжэлэгдэнэ. Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Сафроновто шанга эрилтэ хэгдэдэггүй. Нүхэр Сафронов республика дотор ябуулагдадаг культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие, искусствын хэрэгүүдые үшөөл һулаар хүтэлбэрилнэ, хүдөө гаража хүн зонтой хөөрэлдэжэ, тэдэнэй культурна эрилтэнүүдые элирүүлхэ гэжэ оролдоногүй гэжэ нүхэр Бадмацыренов шүүмжэлбэ.

— Залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа партиин Железнодорожно райком анхаралаа табижа, энэ асуудал зүбшэдэг, хэлсэдэг боложо байнабди. Энэ асуудалые зүбшэхэ үедэ манай олон партийна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд залуушуулай ажал хүдэлмэреэр, тэдэнэй олодог салингаар, байра байдалаар һонирходоггүй, комсомолой организацинуудые һулаар хүтэлбэрилдэг байһан ушарнууд элирээ гэжэ КПСС-эй Железнодорожно райкомой секретарь нүхэр **Ножкин** хэлэбэ.

Залуушуулай эрилтэнүүдтэ албан хойрогоор, хайша хэрэгээр хандадаг ажахын хүтэлбэрилэгшэдые партийна комитедүүд харюусалгада хабаадуулдаггүй, тэдэндэ шанга эрилтэ хэдэггүй байгаабди. Барилгын организацинуудай хүдэлмэриин эмхидхэлдэ, тэндэ хүдэлдэг олон зуугаад залуушуулай ажалда, ажабайдалда анхаралаа үдэр бүри табижа байхаар болоо. Мүн тэрээнтэй хамта залуушуулые спортивна түхеэрэлгэнүүдээр, санаар хангаха тушаа манай республикын Нютагай болон кооперативна промышленностиин министерство ехэ юумэ хэхэ аргатай аад, тэрэнээ хэрэглэнэгүй.

Залуушуулай дунда ямар хүдэлмэри, хайшан гэжэ эмхидхэбэл һайн бэ гэһэн заабари зүбшөөл обкомой пропаганда ба агитациин таһаг манда үгэдэггүй, КПСС-эй обком партийна организацинуудта, партиин райкомуудта эрилтэ багаар хэнэ. Мүн обкомой промышленность болон транспортын таһагые даагша нүхэр Левый предприятинуудтахи байдалые мууса мэдэдэг. Тиимэһээ нүхэр Левый хүдэлмэреэ шэнэдхэн табиха, хүтэлбэрилгэеэ тодорхой болгохо ёһотой гэжэ нүхэр Ножкин шүүмжэлбэ.

Һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые элидхэлшэ болон пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд тон зүб шүүмжэлээ, гэжэ республикын Гэгээрэлэй министр нүхэр **Баранников** мэдэрээд, республикын һургуулинуудта политехническэ һуралсалай ябажа байһан тухай хэлээ. Дунда болон долоон жэлэй һургуулинууд түрэлхидэй хүсөөр 70 мастерской баригдаа. Мүнөө һургуулинууд 100 гаран автомашинатай, 67 трактортай, хэдэн түрэлэй олон станогуудтай болонхой. Тиигэбэшье, дутагдалнууд олон. Зарим МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд дунда һургуулинуудта хүдөө ажахын үйлэдбэриин үндэһэ һуури, машиноведениие заахын тулада мэргэжэлтэдые үгэхэеэ арсадаг байна. Тиигэжэ һурагшадые хүдөө ажахын үйлэдбэритэй, машина зэбсэгүүдтэй танилсуулха хэрэгтэмнай һаад ушаруулна. Партийна комитедүүдэй туһаламжаар эдэ дутагдалнууд усадхагдажа, һурагшадые багаһаань хойшо ажалда дадалтай болгон һургаха хэрэгтэй гэжэ партиин табиһан зорилгые олониитын дэбжэлгэтэйгээр бэелүүлхэ байхабди гэжэ хэлэбэ.

Һурагшадые революционно заншалаар хүмүүжүүлхын тулада революционно событинуудай болоһон, дурасхаалай тэмдэг табигдаһан газарта һайндэрнүүдэй үедэ пионернүүдые, комсомолшуудые хүндэлэлэй харуулда байлгаха гурим сахидаг болгобол, һайн байгаа. Элдэб ойн һайндэрнүүдые, гэр бүлын вечернүүдые архи уулгатайгаар тэмдэглэдэг заншалтай тэмсэхэ хэрэгтэй. Партийно-комсомольско болон профсоюзна организацинуудай иимэ тааруугүй заншалтай тэмсэбэл, залуушуудай дунда архи ууха, ниитын гурим эбдэхэ ушарнууд үсөөрхэ һэн гэжэ областной партийна һургуулиин директор нүхэр **Кузичев** хэлээ.

Комсомолшууд болон залуушуулай дунда ойлгууламжын хүдэлмэриин һулаар ябуулагдажа байһан тухай, тэрээниие һайжаруулха тушаа партийна комитедүүдэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралаа багаар табидаг байһан олон ушарнуудые нүхэд **Матвеев, Лобсанов** гэгшэд шүүмжэлээ. Ажалай резервнүүдэй һургуули дүүргэгшэдые саг соонь хүдэлмэреэр хангадаггүй, тэдэнэй байра байдалда профсоюзна болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралаа багаар табидаг байһан ушарнуудые нүхэр **Томин** шүүмжэлһэн байна.

Залуушуулые хүмүүжүүлгэ һайжаруулха, тэдэниие ажахын болон культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэмжээнүүдые хараалһан шиидхэбэри абаад, КПСС-эй обкомой IV пленум хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Курумканай аймагай хүүгэдэй библиотекэ соо. А. Истоминой фото.

Түрүү колхоздо—Улаан туг

КПСС-эй Иволгын айком, аймгүйсэдком малшадай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй февраль һарын дүн гаргаба. Тэрэнэй ёһоор, «Мартын 8» колхоздо дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба. Тус колхоз февраль һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 176,5 литр һү һааһан байна. Тиихэдэ, колхозуудай үүлтэртэ фермын һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ «Улаан Оронго» колхозой һаалишан Л. Юмова түрүү зэргэдээл ябана. Ажахын жэлэй 5 һара соо үнеэн бүриһөө 993 литр һү тэрэ һааһан байна. Тиихэдэ февраль һарада 217 литр һү үнеэн бүриһөө һаагаа.

Тэрэшэлэн январь, февраль һарануудта хонидһоо түл һайнаар абаһанай түлөө «Улаан Оронго» колхозой Д. Ринчиновэй даадаг хонишодой бригадада Саянтын МТС-эй дирекциин, партийна организациин дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба. Тиихэдэ, «Коминтерн» колхозой Ц.-Б. Дабаевай даадаг отара Иволгын МТС-эй зонодо түрүү һуури эзэлээ. Тус отарынхид 400 эхэ хониНһоо 342 хурьга абаад, хоролтогүйгөөр тэнжээжэ байна.

Г. Васильев.

Нооһо ехээр абахын түлөө тэмсэнэ

Ара-Хэрээтын сомоной Ждановай нэрэмжэтэ (Бичура) колхозой һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ Санжа Самбаева түрүүлжэ ябана. Тэрэ даажа абаһан 13 үнеэнһээ үнгэрһэн 5 һарын туршада хамта дээрээ 10.189 литр гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 784 литр һү һааһан байна. Мүн һаалишан Ванчигма Аюшеева һү һаалгаар һайн амжалта туйлаа. Тэрэшэлэн тугалшан Эржима Бадмаева, Лубсама Зандакова гэгшэд тугал һайнаар харана. Мүнөө эдэнэртэ 30-аад тугал даалгагданхай. Харууһалжа байһан тугалнуудайнгаа шэгнүүрые сүүдхэ соо тус тустань 800 граммһаа бага бэшээр дээшэлүүлхые тэдэнэр оролдоно.

Колхозой түрүү фермын хонишод Б. Тарбаева, С. Биликова, Б. Цыбикжапова гэгшэд ажалдаа үнэн сэхээр хандана. Мүнөө эдэнэрэй харууһалжа байһан хонидой дүрбэн зуу гараниинь хурьгалаад, хурьгадынь гарза хоролтогүйгөөр тэнжээгдэжэ байна. Фермын хонишод үнгэрэгшэ жэлдэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 2 килограмм 600 грамм нооһо хайшалжа абаһан юм. Хонишод ажахын жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 106 хурьга, хонин бүриһөө 3,7 килограмм нооһо абахын түлөө тэмсэжэ байнхай.

Д. Багавгаев

Үүлтэртэ мал олоор асарагдахань

Республикынгаа колхозуудай малай үүлтэрые һайжаруулхын тулада Бурят-Монголдохи «Живконторо» ондоо областьнуудһаа үүлтэртэ мал олоор асархань. Жэшээлхэдэ, симментальска үүлтэрэй 100 толгой, сычевско—10 толгой буха, томо сагаан үүлтэрэй 400, Кемеровскэ областиин сало ехэтэй—125 толгой гахай, Алтайн үүлтэрэй 500, Советскэ меринос—500 хуса, Дон шадарай хөөбэри ехэтэй 200 гаран толгой ямаа, хатарша 4 азарга, мүн Владимирска үүлтэрэй хүндэ ашаа шэрэдэг азарганууд һаяар абтахань. Абтаһан мал колхозуудта договорой ёһоор тараагдаха байна.

А. Михайлов.

Шэнэ машинануудтай болобо

Манай Кагановичын нэрэмжэтэ (Зэдэ) колхоз 1950 онһоо хойшо 8 автомашина худалдажа абаһан байна. Тиихэдэ, февраль һарада хоёр шэнэ машина абтаа. Тэдэнэй нэгэниинь—«ГАЗ-69» хүнгэн, нүгөөдэнь «ЗИС-150» маркын бензин шэрэдэг машина юм. Колхоз бензин шэрэдэг энэ машинаараа мүнөө уһаар хомор холын отара, гүүртэнүүдтэ уһа шэрэжэ, ниитынгээ мал ажалые таһалгаряагүй уһаар хангадаг болоо.

Д. Доржиев.

ЯРУУНЫН АЙМАГТА

ҺОНИРХОЛТОЙ ЛЕКЦИ

Нарһатын дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшадта, мүн багшанарта зорюулагдаһан лекци Пионернүүдэй байшанда һаяхан үнгэргэгдэбэ. Партиин обкомой лектор нүхэр Полякова уласхоорондын байдал тухай лекци уншаба. Суглагшад лекциие һонирхоһон, асуудалнуудые һураһан байна.

ТҮРҮҮ ҺААЛИШАД

Ажахын шэнэ жэлдэ һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй 5 һарын дүн гаргагдаба. Мяха-һүнэй совхозой һаалишан Цыпилма Данзанова мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ. Табан һара соо һаамхай үнеэн бүриһөө нүхэр Данзанова 872 литр һү, һаалишан Петр Макаров—553 литр һү һаагаа.

Маленковой нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Сыжит-Ханда Доржиева үнеэн бүриһөө 715 литр һү һаажа, колхозуудай һаалишадай дунда түрүү һуурида ябана. Тэрэшэлэн энэ колхозой һаалишад Ц. Доржиева, М. Цыденешиева, Ц. Балданова гэгшэд үнеэн бүриһөө 600 гаран литр һү һааһан байна.

ҺУРАГШАДАЙ БЭЛЭГ

Хориин дунда һургуулиин бии болоһоор 150 жэлэй ойн гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, аймагай һургуулиин һурагшад хүршэнэртөө һайхан альбом бэлэг болгон бариба. Үльдэргын дунда һургуулиин директор, Хориин дунда һургуулида һураһан поэт Цокто Номтоев тус альбомые һургуулида барюулһан байна.

АЙМАГАЙ ЦЕНТР БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛОНО

Һара, кварталай үнгэрхэ бүри аймагаймнай центр болбосон түхэлтэй болоно. Аймгүйсэдкомой коммунальна ажахын таһагайхид барилгын хүдэлмэри эрхилдэг юм. Эдэнэрэй хүсөөр гостиница, хоёр квартиратай гэр шэнээр баригдажа, ашаглалгада ороһон байгаа. Тиихэдэ 2 гэр һэльбэн заһабарилагдаһан ба 4 гэрэй модон сабшагдаад, бэлэн болоод байнхай. Тэрэшэлэн байгша ондо коммунальна ажахын конторо баригдаа.

Мүнөө аймагай дэлгүүрэй дэргэдэ нэгэ шэнэ гэр баригдажа байнхай. Тиигэжэ аймагай центрын түхэл хубилна.

В. Байбородин.

Германска Демократическа Республикын газар дээрэ саг зуура байһан советскэ сэрэг тухай асуудалаар СССР-эй правительствын, ГДР-эй правительствын хоорондо хэгдэһэн хөөрэлдөөн тушаа хэлсээ баталһан тухай мэдээсэл

БЕРЛИН, мартын 12. (ТАСС). Советскэ Союзай болон Германска Демократическа Республикын правительственна делегацинууд 1957 оной январиин 7-до Москвада хамтын мэдүүлгэ хэжэ, тэрээндээ гараа табиһан байгаа. Уласхоорондын байдалаар, илангаяа һэргээгдэжэ байһан Баруун Германиин зэбсэглэгдэжэ байһан сэрэг тухай асуудалаар хоёр правительство нэгэн һанамжатай байба гэжэ энэ мэдүүлгэ соонь хэлэгдэһэн байна. Хамтын мэдүүлгэдэ хараалагдаһан зорилгонуудые хүсэндэнь оруулхын тулада Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай болон Германска Демократическа Республикын правительственна делегацинуудай хоорондо Берлиндэ хэлсээн хэгдэжэ, Германска Демократическа Республикын газар дээрэ саг зуура байһан советскэ сэрэг тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко (делегациин хүтэлбэрилэгшэ), СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков, армиин генерал А. И. Антонов, СССР-эй МИД-эй гурбадахи европейскэ таһагые даагша И. И. Ильичев, СССР-эй МИД-эй договорно-эрхын таһагые даагша Г. И. Тункин, сэрэгэй главна прокуророй орлогшо полковник К. Н. Новиков гэгшэд советскэ делегацида оролсобо.

Гадна, хэдэн советскэ экспертнүүд хэлсээндэ хабаадалсаа.

ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Гадаадын хэрэгүүдэй министр д-р Лотар Больц (делегациин толгойлогшо), Министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшын орлогшо, Национальна оборонын министр генерал-полковник Вилли Штоф, Гадаадын хэрэгүүдэй министрын нэгэдэхи орлогшо, статс-секретарь Георг Хандке, Национальна оборонын министрын нэгэдэхи орлогшо генерал-майор Ф. Диккель, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын коллегиин гэшүүн посол Энна Кундерман, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын договорно-эрхын таһагые даагша д-р З. Бок, сэрэгэй главна прокурор М. Бергер немецкэ делегацида оролсоо.

Гадна, хэдэн немецкэ экспертнүүд хэлсээндэ хабаадалсаа.

Хэлсээн нүхэдэй ёһоной, хани халуун, үгээ хүсэд ойлголсолгын оршон байдалда үнгэржэ, Германска Демократическа Республикын газар дээрэ саг зуура байһан советскэ сэрэг тухай асуудалаар Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай правительствын болон Германска Демократическа Республикын правительствын хоорондо хэгдэһэн хэлсээндэ 1957 оной мартын 12-то гар табигдаа.

Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко болон Оборонын министр Г. К. Жуков гэгшэд Советскэ Социалистическэ Республиканууудай Союзай правительствын зүгһөө хэлсээндэ гараа табяа.

Германска Демократическа Республикада байдаг СССР-эй Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Г. М. Пушкин, Германида байдаг советскэ сэрэгүүдэй главна командалагша Советскэ Союзай Маршал А. А. Гречко, посольствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Советскэ Армиин генералнууд болон офицернүүд хэлсээндэ гар табилганда байлсаа.

Гар табилганай үедэ немецкэ талаһаа иимэ хүнүүд байгаа: Премьер-министр Отто Гротеволь, Министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. Ульбрихт, министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшын орлогшонор д-р О. Нушке, д-р Г. Лох, П. Шольц, Ф. Зельбман, Ф. Эльснер, министрнүүд К. Марон, Ф. Ланге, генералнууд болон арадай национальна армиин офицернүүд байлсаа.

Англиин общинануудай палатада

ЛОНДОН, мартын 12. (ТАСС). Апрелиин 1-һээ эхилдэг тоосоото шэнэ жэлэй түрүүшын 5 һарада армида даб дээрэ зөөри һомолхо тухай асуудалаар үсэгэлдэр Англиин общинануудай палатада үгэ хэлэлгэн болоо. Энэ гаргашые 210 миллион фунт стерлинг байхаар правительство хараалаа.

Лейбористнуудай зүгһөө үгэ хэлэһэн, общинануудай палатын гэшүүн Финбург правительствомнай армияа британска эзэмдэлгые колонинуудтаа хуушаарнь байлгаха зорилгоор хэрэглэнэ гэжэ мэдүүлбэ. Манай империин политикые бэелүүлжэ, бүхы дэлхэйгээр армияа сасаха ёһотойбди гэһэн хуушанай империалистическэ үзэлые орхихоор болоо гэжэ Финбург мэдүүлбэ. Гансал Кипртэ Англиин 30 мянга шахуу солдат, Малайда 25 мянган, Гонконгдо 11 мянга гаран, Урда Корейдэ 5 мянга шахуу солдат мүнөө байна гэжэ Финбург һануулба.

Урдань лейбористнуудай правительстводa оборонын министр байһан Шинуэлл НАТО-до хабаатай Европын ябаган сэрэгэй командалагшаар урдань Гитлерэй генерал ябаһан Шпейделиие томилһон ябадалые хатуугаар шүүмжэлбэ. 1941 ондо Францида хэдэн мянган хүниие саазалхада Шпейдель хабаадалсаа һэн гэжэ тэрэ хэлэбэ. «Хэрбээ палатын зарим гэшүүд энээн тухай мартаа һаань, би һанажа ябадагби» гэжэ тэрэ нэмэбэ.

ПАРИЖ, мартын 12. (ТАСС). Франс Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, сэрэгэй министрын парламентда байдаг орлогшо Эмери гэгшэ Шинуэллдэ иигэжэ мэдүүлээ: Франциин правительствын, мүн ФРГ-гэй социал-демократическа партиин дурадхалаар Шпейдель энэ тушаалда томилогдоо.

Ботвинник Смысл[овой] хоёрой наадан

Чайковскиин нэрэмжэтэ кон[цер]нэ зал соо мартын 12-то шат[ар]... дэлхэй дээрэ түрүү һуури эз[элхын] түлөө мүрысөөнэй дүрбэдэхи [наа]дан болоо. Гроссмейстер Смы[слов] сагаанаар наадаа.

Наадагшад сицилианска арг[ые] дэгые хэрэглэн наадаба. Түрү[үшын] 8 ябадал, мүн Смысловой 9-[...] ябадалынь хоёрдохи партяа [...] дагшатайнь адли байгаа. Гэб[э] Ботвинник ябадалаа гэнтэ хуб[ил]жа, эдэбхитэйгээр наадаха арга[...] ломжотой болобо. Саашань [...] смейстернууд бэрсынгээ тала [...] рокировко хэжэ, нааданиинь [...] шанга болобо. Алишье талынь [...] хэ мэдэгдээгүй байгаа.

Тиигэжэ байтараа Смыслов [...] руу түсэб зохёожо, добтолгодо [...] хо һанаатай нэгэ бодоёо үнэгүй[...] андалдажархиба. Теэд дэлхэйн [чем]пион энээнһээ саашаа эрхим [...] наар наадаа.

41-дэхи ябадалдаа Смыслов ш[...] дэбэб гэжэ мэдүүлээ. Мүрысө[өнэй] тоо 2:2 болоо.

Мартын 14-дэ гроссмейстер[...] 5-дахяа наадаха. Дэлхэйн чем[пион] Ботвинник сагаанаар наадаха.

Тобшо мэдээсэлнүүд

✦ Советскэ скрипач И. Бе[з]родный гэгшэ симфоническ[э] оркестрын хүгжэм доро Токи[о]до скрипкээр наадаа. Моца[р]тын, Бахын, Брамсын, Каба[]левскиин хүгжэм гүйсэдхэ[]дөө. Концерт ехэ амжалтата[й]гаар үнгэрөө.

✦ Хуулита газарһаа абта[]һан мэдээнэй ёһоор, һаяха[н] Грецидэ газар хүдэлжэ, е[хэ] гай гарза болоо. 9 мянган ба[й]шан эбдэрээ.

✦ Ассошиэйтед Пресс агент[]ствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Ко[]ломбодо (Цейлон) худалда[]наймаанай фирмнүүдэй 5 мян[]га шахуу хүдэлмэрилэгшэд за[]бастовко соносхоо. Ажабайда[]лыемнай һайжаруулагты гэһэ[н] эрилтэ тэдэнэр табина. Порто[]во хүдэлмэришэдэй, сайн бо[]лон каучугай плантацинууда[й] хүдэлмэришэдэй профсоюзуу[д] забастовко хэгшэдые дэмж[э]һэн тухайгаа мэдүүлээ.

✦ Монгол Арадай Республи[]када зорюулһан фотовыставк[о] Делидэ нээгдээ. Индиин суут[]фотокорреспондент П. Н. Шар[]ма гэгшэ энэ выставкые бэлэд[]хээ юм. Индидэ байдаг МНР-[]эй посол Шагдарсурен выстав[]кэ нээгээ. Индиин вице-прези[]дент Радхакришнан выставкы[е] нээгдэхэдэ үгэ хэлээ.

✦ Инди Бирма хоёрой хоо[]рондо финансова хэлсээн ба[]талагдаа. Энэ хэлсээнэй ёһоор[] Инди Бирмэдэ 200 миллио[н] рупи уриһаар үгөө.

✦ Фессали (Греци) гэжэ ню[]тагта НАТО-гэй сэрэгүүд х[]дэн үдэрэй туршада һургуул[и] хэжэ байна гэжэ хэблэл мэ[]дээсэнэ.

(ТАСС).

КРИТИКЭ, БИБЛИОГРАФИ

МОСКВА ШАДАРАЙ КОЛХОЗ

«Москва шадарай колхоз» гэжэ ном «Московский рабочий» гэжэ хэблэл һаяхан гаргаа.* Москвагай областиин Ленинскэ районой Владимир Ильичын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ хоёр дахин Социалистическэ Ажалай Герой Иван Андреевич Буянов энэ ном зохёогоо.

Горкида колхозой түбэй бууса тогтонхой. В. И. Ленин һүүлшынгээ жэлнүүдтэ тэндэ байһан юм. Тиихэдээ, дүтэ шадарай тосхонуудай таряашадтай үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөөнүүдые хэдэг байгаа. Горки тосхоной Василий Шульгин гэжэ таряашанай гэртэ 1921 оной январиин 9-дэ нэгэ иимэ хөөрэлдөөн болоо һэн. Сагаантантай, хилын саанаһаа тэдэндэ туһалагшадтай хатуу шанга тэмсэл хэжэ эрхэ сүлөөгөө хамгаалһан залуухан Советскэ республика тухай, һандарал хохидолтой ажалшадай амжалтатайгаар тэмсэжэ байһан тухай, хүдэлмэришэд болон таряашадай холбоо барисаа бэхижүүлхэ шухала байһан тухай, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй дуталдадаг тухай ажалшадай агуу ехэ вождь, багша тиихэдэ хэлэһэн байгаа, мүн газараа сугтаа элдүүрилхын тулада хамтаран нэгэдэгты гэжэ таряашадта зүбшэл үгэһэн байгаа.

Ленинэй үгэнүүд хүнүүдэй ухаан бодолдо тон гүнзэгыгөөр хадуугдаа һэн. Түрүүшээр Горки тосхоной таряашадай хорин юһэн үрхэтэ хамтаржа, колхоздо ороо һэн. Тэдэнэй хорининь моригүй таряашад байгаа бэлэй. Артелинь бүхы дээрээ хэдэхэн моритой, нэгэ анзаһатай, хоёр плугтай, түмэр шиинэтэй нэгэ тэргэтэй, нэгэ косилкатай, нэгэ сеялкэтэй байһан юм.

И. А. Буяновые колхозой түрүүлэгшээр һунгая гэжэ Николай Бендерин колхознигуудай түрүүшын суглаан дээрэ дурадхал оруулһан байгаа. Суглаанда хабаадагшад тэрэ дурадхалыень нэгэн дуугаар дэмжээ. Тэрэ гэһээр хорин табан жэл үнгэрөө, зүгөөр ном зохёогшо тус суглаае мартадаггүй. Таряашадай өөртэнь ямар захяа үгэһыень мүнөөшье һанажа ябадаг. «Ленин, Советскэ засаг бидэнэр таряашадта газарые хэтэ үедөө бусалтагүйгөөр үгөө. Артелиин баялигые өөрынгөө гарта абахыешни Буянов, шамда этигэнэбди. Имагтал зүб замаар хүтэлэ, бү хазагайра! Бидэнэр, таряашад газараа ёһотойгоор лэ ашаглахые хүсэнэбди. Бидэнэр, таряашадай баян шанга шадалтай болохые Ильич хүсэдэг байгаа һэн...» гэжэ мүнөөхи Бендерин хэлэһэн байха юм.

Тосхонойнгоо зоной этигэл найдабариень Иван Андреевич Буянов харюулжа шадаа. Партийна организациин хүтэлбэреэр тэрэ колхознигуудые шадамараар эмхидхэн ударидажа, бэрхэшээлнүүдые дабаха, ниитынгээ ажахые дэбжээхэ хэрэгтэ тэдэнэй хүсэлэл оролдолгыень зорюулһан байна. Сагай үнгэрхэ тудам шадамар хүдэлмэрилэгшэд урган гараа, газартаряалангай культура дээшэлээ, артель улам хүсэтэй боло болоһоор, мүнөө олон һалбаритай, томо түрүү ажахы болоо. 1954 ондо колхозой олзо доход гурба миллион найман зуу мянган түхэриг болоһон байгаа. Энэ мүнгэнэй миллион үлүүтэй түхэригынь капитальна барилгада зорюулагдаа.

Номой «һанаһандаа хүрэжэ байнабди» гэһэн бүлэг соонь колхозой ямар амжалтатайгаар шэнэ табан жэлдэ ороһон тухай хэлэгдэнэ. Наүчна ёһоор зохёогдоһон нормоор оронойнгоо хүн зоной эдеэ хоол эмхидхэхэ гэһэн зорилго Коммунистическэ парти, Советскэ правительство табиһан байна. Тэрэнэй тулада Советскэ Союз хадаа эгээн бага хэмжээгээрнь абажа үзэбэл, хахалагдадаг газарай, сабшалан болон бэлшээриин зуун гектарта дунда зэргээр 20 эбэртэ бодо малтай, тэрэ тоодо 10 үнеэтэй байха, мүн энэ талмайда жэл бүри 27 центнер мяха абаха, 260 центнер һү һааха ёһотой болоно. Мүн хахалагдадаг газарай зуун гектарта жэл соо 30 центнер гахайн мяха абаха шухала.

Хүдөө ажахын продукци үйлдэбэрилгын талаар Владимир Ильичын нэрэмжэтэ колхоз дээрэ дурсагдаһан хэмжээндэ хүрэжэ шадаһан байха юм. 1955 ондо Горки тосхонойхид эдлүүриин газарай зуун гектарта 19 үнеэтэй байжа, 910 центнер һү һаагаа. Эхэ гахай бүриһөө 23 поршоонхо абаа. Хахалагдадаг газарай зуун гектарта 56 центнер мяха, мүн 35 центнер гахайн мяха абаһан байна. Дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 5065 килограмм һүн һаагдаа. Орооһо таряанай зуун гектар бүридэ 225 мянган үндэгэн абтаа.

1956 ондо урда жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ тэжээл колхоз бэлдээ. Орооһо таряанай гектар бүриһөө 29 центнер ургаса абаа. Үнеэн бүриһөө 5477 килограмм һү һаагаа. Гахай шахажа, 318 центнер мяха абаа. Энэнь 1955 онойхидо орходоо 72 центнерээр ехэ байна. Орооһо таряанай зуун гектарта 438 мянган үндэгэн абтаа. Мүнөө колхоз зургаа миллион шахуу түхэриг олзо оруулаа, һү һаалгаар Москвагай область дотор нэгэдэхи һуури эзэлнэ.

Үйлэдбэриин гол хэрэгсэлнүүдэйнь үнэ хорин жэлэй турша соо 10 мянган түхэригһөө 3 миллион 678 мянган түхэриг хүрэтэр нэмээ. Колхознигуудай байдал улам һайжарна, соёл культурань дээшэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэхи колхознигууд, мүнгөөр бодожо үзэхэдэ, ажалта үдэр бүридөө 25 түхэриг абаа.

Үнгэрэгшэ жэлэй январиин 9-дэ болоһон колхознигуудай митинг дээрэ Михаил Васильевич Шульгин үгэ хэлэһэн байгаа.

— Манай агуу ехэ вождь ямар ехэ холо харадаг байгаа гээшэб. Бидэнэр тэрэнэй захяа заабариие түрэл газар нютагтаа мүнөө бэелүүлжэ байнабди. Хэрбээ, Ильич мэндэ байгаа гээшэ һаа, урдань үгытэй ядуу байдалтай байһан манай тосхондо болоһон ехэ хубилалтые харандаа баярлаха байгаа гэжэ би һананаб,—гээд Михаил Васильевич хэлээ.

Владимир Ильичын нэрэмжэтэ колхозой хүгжэлтын түүхые советскэ хүнүүдһээ гадна, хариин оронуудһаа ерэһэн айлшадшье ехээр һонирходог байна. Гансахан 1955 ондо хариин оронуудһаа ерэһэн 2 мянга шахуу хүн эндэ хүрэһэн байха юм. 1955 оной августда энэ колхоздо хүрэһэн француузска банкирай колхознигуудтай уулзаһан тухай номой автор дурдаһан байна.

Номойнгоо «Хэтэ үеын хани барисаан» гэжэ бүлэг соо Москва шадарай колхознигуудай украинецүүдтай уулзаһан тухай нүхэр Буянов һонирхолтойгоор бэшэнэ. Ахадүү хоёр республикын—Российска Федерациин ба Украинын колхозуудай хоорондо социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ тухай Украинын КП-гэй ЦК-гэй секретарь Кириченко партиин XX съездын трибунаһаа дурадхал оруулаа һэн. Энэ дурадхалынь үргэнөөр дэмжэгдэжэ, Москва ба Киев шадарай колхозууд эгээн түрүүлжэ мүрысөө эхилээ. Үнгэрэгшэ жэлэй март һарада Украинын хүдөө ажахын олон хүдэлмэрилэгшэд Москвагай областьда ерэжэ, олон колхозуудта, тэрэ тоодо Владимир Ильичын нэрэмжэтэ артельдэ хүрэһэн байна. Тэдэнэр манай ажахы тухай ехээр һонирхоо һэн гэжэ И. А. Буянов хөөрэнэ.

Долоо хоноод байхада, Москва шадарай колхознигуудай делегаци Киев шадарай колхозуудта мүн лэ айлшалжа ошоһон байгаа. Тии[гэжэ] Украинска ханинартаяа үнэн [сэт]хэнһөө хөөрэлдэһэн хөөрэлдөө[н]дынь Москва шадарһаа ошоһон [де]легациин гэшүүдтэ мартагдаш[агүй] һонирхолтой байгаа.

«Москва шадарай колхоз» [гэһэн] номой удхатай танилсахадаа, [ун]шагшад тосхоной ажахыда б[олоһон], соёл культурада болоһон хуби[лал]тые мэдэжэ абахаһаа гадна, [олон] һалбаритай хамтын ажахые хү[тэл]бэрилхэ арга методтэй танил[сана.] Иван Андреевич Буянов хорин [та]бан жэлэй турша соо Москва [ша]дарай эрхим колхозуудай нэ[гые] таһалгаряагүй хүтэлбэрилжэ ба[йна]даа угаа ехэ дүршэлтэй болон[...] Хамаг бүхы хэмжээ ябуулгануу[дые] бэелүүлхэдээ, тэрэнээ колхозни[гууд]та бйлгуулжа үгэдэг заншал[...] Ном зохёогшо колхозойнгоо ам[жал]та тухай хөөрэхэ зуураа, тэрэ[...]рээ һанаагаа амардаггүй байха[...] Коммунистическэ партиин [...] съездын түүхэтэ шиидхэбэ[ри]дүүргэхын түлөө ехэ тэмсэл ма[...] агууехэ социалистическэ Эхэ [...] дотор хаа хаанагүй боложо ба[...] Мүнхэ Ленинэй нэрые зүүжэ [...]даг Москва шадарай энэ колх[оз] амжалтатай ажал хүдэлмэри [...] тэмсэлэй толотомо үльгэр жэ[шээ] боложо үгэнэ.

Колхозуудай хүтэлбэрилэгш[эд] жиирэй колхознигууд И. А. Бу[янов]вай бэшэһэн «Москва шадарай [кол]хоз» гэжэ номые уншаад байха[...] колхозно байгуулалтын хэрэгтэ [ту]хала болохо олон юумэ ойл[гожо] абаха байна.

С. РОЗЫГР[...]

*) И. Буянов. «Москва шадарай колхоз». «Московский рабочий» гэжэ хэблэл. 1956 он. 365 хуудаһатай, сэнгынь 3 түх. 75 мүн.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНО[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора— 32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров —16.

Н 00373 Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 1326.